

УДК 597.2/.5(477)

Ю.В. Мовчан

Національний науково-природничий музей НАН України
вул. Б. Хмельницького, 15, Київ, 01601, Україна
E-mail: yuryi_movchan@museumkiev.org

РИБИ УКРАЇНИ (ТАКСОНОМІЯ, НОМЕНКЛАТУРА, ЗАУВАЖЕННЯ)

На підставі аналізу і урахування сучасних іхтіологічних відомостей узагальнено матеріали численних вітчизняних і зарубіжних наукових джерел і власні дані, які стосуються рибного населення України. Внесено необхідні зміни в таксономію і номенклатуру міног і риб, відзначені сумнівні види, переглянуто деякі українські та наведено російські і англійські назви риб. У водоймах України загалом розглянуто 247 видів міног і риб, які належать до 148 родів 65 родин 23 рядів і 3 класів. Окремо згадуються і деякі інші риби, сучасні статус або існування яких у водах країни не є чітко визначеними.

Ключові слова: риби, вид, рід, родина, іхтіофауна, Україна.

Вступ

Короткий огляд літератури. Велика різноманітність і значні розміри природних і штучно створених водойм в Україні обумовлюють велику різноманітність риб, умов їхнього існування та розподілу у водоймах. Іхтіофауна є важливим компонентом загального біологічного різноманіття країни, оскільки міноги й риби відіграють ключову роль у трофічній ланці водних біоценозів, а також слугують чи не найкращими індикаторами екологічного стану водойм, чутливо реагуючи на погіршення умов існування або перевилов скороченням своєї чисельності, ареалів, частковим чи повним зникненням у водоймах. Тому їм завжди приділялася пильна увага з боку дослідників. Наукові підвалини вивчення іхтіофауни України закладалися ще у XIX ст. роботами П.С. Палласа (Pallas, 1814); Г. Ратке (Rathke, 1837); О. Нордманна (Nordmann, 1840); А. Завадського (Zawadzki, 1840); О.В. Черная (1852); В.Г. Белке (Belke, 1853); К.Ф. Кесслера (1856, 1860, 1877 та ін.); М. Новицького (Nowicki, 1880); О. Остроумова (1896); М.А. Варпаховського (1898) та ін. Не менш інтенсивно вивчалися риби, зокрема і з водойм України, у першій половині XX ст., де важко не відзначити велику роль у вивченні вітчизняної іхтіофауни праць Л.С. Берга (1912, 1914, 1932,

1933а, б, 1948, 1949, 1955, багато ін.). У цей самий час з'являються роботи, присвячені вивченню риб окремих річок, зокрема, іхтіофаун басейнів Дніпра (Белінг, 1914, 1935, 1936, багато ін.; Емельяненко, 1914; Паншин, 1931; Короткий, 1937 та ін.), Південного Бугу (Белінг, 1927 та ін.; Смерчинський, 1929 та ін.; Сластененко, 1931; Юревич, 1933 та ін.), Дністра (Сластененко, 1929 та ін.), водойм Закарпаття (Владыков, 1926; Vladykov, 1931; Колюшев, 1949 та ін.), Сіверського Дінця (Фадеев, 1929; Сахно, 1940 та ін.), річок Берди і Обітічної (Белінг, Гіммельрейх, 1940) тощо, публікації про риб Чорного і Азовського морів (Зернов, 1913; Сластененко, 1938; Slastenenko, 1936, 1939), зокрема й ряд визначників (Грацианов, 1907; Книпович, 1923; Сушкін, Белінг, 1923; Нікольський, 1930; Третьяков, 1947) та багато інших робіт.

Дуже плідною виявилася і друга половина ХХ ст., коли у повоєнні і подальші часи дослідженнями іхтіофауни нашої країни була охоплена більшість її водойм, про що свідчать публікації про риб Криму (Делямуре, 1966 та ін.), басейнів Сіверського Дінця (Короткий, Харитонova, 1958; Денщик, 1994 та ін.), Дніпра (Амброз, 1956; Ляшенко, 1958; Беляев, 1960; Залуми, 1970; Полтавчук, 1975, 1976 а, б; Зимбалевская и др., 1989; Мовчан, 2005; Новицкий и др., 2005, дуже багато робіт про риб дніпровських водосховищ тощо), Південного Бугу (Амброз, 1956; Полишук, 1989; Мовчан, 2005 та ін.), Дністра (Балабай, 1952; Бурнашев и др., 1954; Ярошенко, 1957; Вайнштейн, 1958; Шнарович, 1959; Опалатенко, 1967; Худий, 2002; Мовчан, 2005 та ін.), басейну Дунаю (Ляшенко, 1952; Чепурнов и др., 1954; Власова, 1956; Шнарович, 1959; Полішук, 1974; Попа, 1976; Волошкевич, 1999; Мовчан, 2000, 2001, 2005 та ін.), річок Північного Приазов'я (Лошаков, 1963; Мельников, Чаплина, 1965; Дирипаско, 2002; Мовчан, 2005 та ін.) та поява підсумовчого визначника прісноводних риб України (Маркевич, Короткий, 1954). Не менше уваги приділялося і вивченню мешканців лиманів — Сасику (Бурнашев и др., 1958; Смірнов, Ткаченко, 2007 та ін.), Дністровського (Бурнашев та ін.), Дніпровсько-Бузького (Амброз, 1956; Залуми, 1967; Залумі, 1967 та ін.), Молочного (Янковский, 1961; Мітяй та ін., 2003; Смірнов, 2006 та ін.) тощо, окремих ділянок Чорного моря (Болтачев, 1999, 2003; Виноградов, 1960 та ін.; Салехова и др., 1987; Пинчук, Ткаченко, 1996; Салехова и др., 2007, багато ін.) та безпосередньо Чорного (Световидов, 1964; Расс, 1987, 1993 та ін.) та Азовського (Дирипаско и др., 2001) морів. Окрім того, за останні 40–50 років в Україні було надруковано також десятки наукових і науково-популярних монографій і сотні статей, присвячених різним аспектам особливостей систематики, поширення і біології риб. Нарешті, вперше в 1980–1988 рр. побачила світ така узагальнююча фундаментальна праця як «Фауна України. Т. 8. РИБИ» (вип. 1–5 у шести книгах).

Отже, навіть дуже короткий огляд робіт, присвячених вивченню рибного населення нашої країни, свідчить про те, що про риб України на сьогоднішній день накопичено дуже багато відомостей, різноманітних за характером, обсягом та якістю інформації, розміщених у різних виданнях і надрукованих різного часу як переважно російською, так і українською мовами, тобто йдеться про достатньо високий рівень вивченості цих тварин у нашій країні.

З іншого боку, не можна не акцентувати увагу і на тому, що більшість згаданих вище загальних робіт, зокрема й визначників, багато в чому застаріли. І найголовніше — розвиток іхтіологічних досліджень як в Україні, так і особливо за її

межами приніс дуже багато нових наукових фактів з систематики, таксономії, номенклатури риб, їхньої морфології і біології, які не можна ігнорувати, оскільки вони вносять чимало доповнень і змін у матеріали та погляди попередніх авторів.

Треба мати на увазі також і те, що сучасний негативний стан умов існування міног і риб у водоймах держави віддзеркалює багатоманітний, невпинний і вкрай негативний вплив господарської діяльності людини на водойми, їхні гідроценози, гідросферу в цілому, зокрема на її мешканців. З другої половини минулого століття почалися й досі тривають значні зміни в іхтіофауні нашої держави (Бурнашев і др., 1967; Залуми, 1967; Долгий, 1989; Овен, Салехова, 1969; Мовчан і др., 1978; Пинчук і др., 1985; Мовчан, 1988, 2000, 2001, 2005, 2006; Денщик, 1994; Жукинський і др., 1995; Щербуха і др., 1995; Болтачев, 1999, 2003; Болтачев і др., 2008; Волошкевич, 1999; Смірнов, 2001; Хуторной, 2001; Болтачев, Юрахно, 2002; Дирипаско, 2002; Худий, 2002; Щербуха, 2004 та багато ін.). Триває медитерранізація чорноморської іхтіофауни (Пузанов, 1967; Овен, Салехова, 1969; Болтачев, Юрахно, 2002 та ін.), описано чимало нових для науки і України видів. Серед останніх можна згадати Шемаю азовську — *Alburnus leobergi* Freyhof et Kottelat, 2007 і чорноморську — *A. sarmaticus* Freyhof et Kottelat, 2007, Пічкура Делямуре — *Gobio delyamurei* Freyhof et Naseka, 2005, Щипавку кримську — *Cobitis taurica* Vasil'eva, Vasil'ev, Janko, Ráb et Rábová, 2005, Бабця малоротого — *Cottus microstomus* Heckel, 1837 (Freyhof, Kottelat, Nolte, 2005), Тупоносого бичка чорноріченського — *Proterorhinus tataricus* Freyhof et Naseka, 2007, Бичка-пуголовока донського — *Benthophilus durrelli* Boldyrev et Bogutskaya, 2004 тощо*. Є всі підстави констатувати, що зараз спостерігається значний «сплеск» у вивченні регіональних іхтіофаун. Підтвердженням цього є те, що, наприклад, починаючи з 2000 р. тільки в Європі описано не менше 56 нових для науки видів прісноводних риб, а загалом в європейській прісноводній іхтіофауні визнається існування 546 видів, причому 200 з них вже зараз потребують, мабуть, спеціального статусу з метою їхньої охорони (Kottelat, Freyhof, 2007). Слід додати, що в Україні спорадично відзначаються невідомі раніше для наших прісних вод види, зокрема, *Pseudorasbora parva* — в басейні Дніпра (Козлов, 1974), *Perccottus glehnii* — у басейнах Сану (Мовчан, 1989), Дністра (Мошу, Гузун, 2002), Дніпра (Сабодаш і др., 2002), на Закарпатті (Сивохоп, 1998) та ін., *Barbus waleckii* — у басейні Дністра (Богуцкая і др., 2004), *Ameiurus nebulosus* — на Закарпатті (Кухта, 1964), *Lepomis gibbosus* — у Південному Бузі (Мовчан, 2002), внутрішніх водоймах Криму (Болтачов і др., 2003), у басейнах річок Молочна і Кальміус (Дирипаско і др., 2008), кілька нових видів у басейні Сіверського Дінця, зокрема, *Pungitius platygaster* (Денщик, Самчук, 1990), *Phoxinus phoxinus*, *Clupeonella cultriventris* (Мовчан, Денщик, 1992 а, б), *Syngnatus nigrolineatus* (Денщик, 1997) тощо, фіксується розширення ареалів кількох бичків у басейні Дніпра (Пинчук і др., 1985, Смир-

* Автор наполягає на написанні родових вернакулярних українських назв риб з великої літери, проте залишаючи написання назв вище родової групи з малої літери. Така практика відсутня в існуючій україномовній та слов'яномовній іхтіологічній (і взагалі зоологічній) літературі. Українські назви тварин регулюються не «Міжнародним кодексом зоологічної номенклатури», а правописом української мови, тим більше вони не можуть нормуватися положеннями цієї статті, які є виключним поглядом автора. Не поділяючи такого погляду, редакційна колегія залишає за автором право на його волю.

нов, 1998), зокрема відзначені й перші знахідки тут *Benthophilus stellatus* (Новицький, Білик, Міщенко, 2006), *Knipowitschia caucasica* (Паньков, 2007), а також *Oryzias sinensis* — у Північному Приазов'ї (Насека, Дирипаско, 2005) і т. п. Не менш цікаві знахідки зроблені й у морських водах, переважно біля кримських берегів, зокрема вперше відзначені *Micromesistius poutassou* (Болтачев и др., 1999), *Sardinella aurita* (Болтачев и др., 2000), *Tridentiger trigonocephalus* (Болтачев и др., 2007), *Sphyræna pinguis*, *Chelon labrosus*, *Sarpa salpa*, (Болтачев, Юрахно, 2002), *Sparus auratus* (Болтачев, Юрахно, 2002; Ткаченко, 2005), *Heniochus acuminatus* (Болтачев, Астахов, 2004), *Gobius xanthocephalus* (Васильєва, Богородский, 2004), *Syngnathus acus*, *Parablennius incognitus*, *Gobius cruentatus* (Болтачев и др., 2008) та ін. Ми зараз не згадуємо рибогосподарські об'єкти — представників далекосхідної і північноамериканської іхтіофаун, які усім відомі. Загалом серед наведених вище риб можна виділити види, які є випадковими або вже увійшли до складу місцевої іхтіофауни, тобто натуралізувалися, чи підтримують свою чисельність у водоймах за рахунок їхнього штучного відтворення людиною. Ряд видів розширили свій ареал, інші, навпаки, його скоротили або скорочують, як і свою чисельність, або ж зникли не тільки в корінному руслі великих річок, на окремих його ділянках чи в окремих річкових басейнах і акваторіях морів, але й повністю випали з іхтіофауни країни. Дуже стисло ми коментуємо деяких з цих аспектів при розгляді окремих видів.

Охорона круглоротих і риб у наших водоймах, на жаль, не відповідає сучасним вимогам, хоча потреба в ній підкреслювалася неодноразово (Мовчан и др., 1978; Мовчан, 1988, 2005, 2006, дуже багато ін.). Як відомо, до 2-го видання Червоної книги України (1994), дія якої за законом триває 10 років, увійшло, не зважаючи на великий спротив рибоздобувчих організацій, 34 таксони зі складу нашої іхтіофауни. 3-є видання цієї книги повинно було б з'явитися принаймні ще в 2005 р. і включати понад 70 видів, які потребують охорони, але й сьогодні підготовка його далеко не завершена. Це і є яскравим прикладом ставлення держави до охорони тваринного світу.

Підсумовуючи, зазначимо також, що зараз для багатьох таксонів риб виникла потреба приведення у відповідність до вимог «Міжнародного кодексу зоологічної номенклатури» (2003) їхнього сучасного статусу, уточнення їхніх латинських наукових назв, що, на жаль, лише частково зроблено для деяких мешканців наших водойм (Мовчан, 2005, 2006). Додамо, що попередня спроба реконструкції номенклатури вітчизняної іхтіофауни (Щербуха, 2003) була, на наше переконання, на жаль, вкрай невдалою через численні помилки в латинських назвах риб, авторах і роках першоописів та брак ряду таксонів (не було внесено принаймні 8 родів і 18 видів і підвидів).

Метою цього повідомлення є узагальнення, з урахуванням новітніх відомостей, літературних і власних даних, що стосуються систематики, таксономії і номенклатури міног і риб України, тобто підведення підсумків наших знань про цих тварин. Воно може стати певним довідником і орієнтиром для майбутніх фауністичних досліджень, а загалом це дасть можливість розробки єдиної для нашої країни номенклатури міног і риб.

Матеріали та методи

В основу роботи покладені окрім численних літературних відомостей також великі колекції міног і риб іхтіологічних фондів Зоологічного музею ННПМ НАН України (Мовчан і др., 2003), матеріали для якої збиралися під час експедиційних досліджень на водоймах України в останні понад 40 років і в здобуванні переважної більшості яких брав безпосередню участь автор. Були враховані нові іхтіологічні дані і внесені необхідні зміни в таксономію і номенклатуру міног і риб (у латинські назви окремих видів, родів, родин, роки і авторів першоописів тощо), переглянуті деякі українські назви, наведені (у дужках) відповідні російські і англійські назви цих тварин та короткі зауваження до окремих таксонів з метою висвітлення минулого і сучасного їхнього статусу та можливості теперішнього існування в наших водах.

При оцінці видового складу були враховані підходи сучасної філогенетичної концепції виду і взяті до уваги тільки таксони в ранзі виду, тим більше, що підвидовий статус багатьох риб України часто не є валідним, часом суперечливим або сумнівним і не завжди визнається фахівцями. Структура наведених нижче матеріалів, у тому числі й послідовність розташування рядів і родин, загалом відповідає класифікації Дж. Нельсона (Nelson, 2006), таксономічне і номенклатурне коригування назв усіх таксонів, зокрема родин, родів і видів, проведено відповідно до В. Ешмейєра (Eschmeyer, 1998) та створеної на основі його роботи інформаційно-пошукової електронної системи FishBase (Froese, Pauly, 2007) і, частково, до М. Котла (Kottelat, 1997), Н.Г. Богуцької і О.М. Насеки (2004), М. Котла і Дж. Фрейхофа (Kottelat, Freyhof, 2007) та ін. Українські, російські, англійські назви таксонів подаються згідно з наведенням назв риб у відповідних словниках (Шарлемань, Татарко, 1927; Линдберг, Герд, 1972; Линдберг и др., 1980; Маркевич, Татарко, 1983; Решетников и др., 1989 ін.), видання «Фауна України. Т. 8. Риби», інших публікацій (Третьяков, 1947; Колюшев, 1949; Маркевич, Короткий, 1954 та ін.) та українського правопису (2004). Вони, звичайно, потребували відповідних уточнень, але не докорінних змін, оскільки в першу чергу українські назви в своїй більшості відповідають, на нашу думку, сучасній науковій іхтіологічній термінології, яка складалася і використовувалася в Україні впродовж багатьох десятиліть.

Роботу виконано за підтримки Програми НАН України «Національне надбання».

Систематичний огляд міног і риб України

За сучасними уявленнями, місце міног і риб, які живуть або відзначені у прісноводних, солонуватоводних і морських водоймах України, в загальній системі тваринного світу (Nelson, 2006), дещо спрощено подається нижче. В окремих випадках міркування автора не завжди співпадають з поглядами інших науковців. Зірочкою позначено види, які будуть, як ми сподіваємося, занесені до 3-го видання Червоної книги України.

Тип **хордові** — **Chordata** (хордовые, chordates)

1. Підтип **черепні** — **Craniata** (черепащие, cranials)

1. Надклас **міноговидні** — **Petromyzontomorphi** (миноговидные, lampreyforms)

1. Клас **міноги** — **Petromyzontida** (миноги, lampreys)

1. Ряд **міногоподібні** — **Petromyzontiformes** Berg, 1940 (миногообразные, lampreys)

1. Родина **міногові** — *Petromyzontidae* Bonaparte, 1831 (миноговые, lampreys)
 1. Рід **Зубата мінога** — *Eudontomyzon* Regan, 1911 (зубатые миноги)
 1. **Мінога карпатська*** — *E. danfordi* Regan, 1911 (карпатская минога, Carpathian lamprey)
 2. **Мінога українська*** — *E. mariae* (Berg, 1931) (украинская минога, Ukrainian brook lamprey)
2. Надклас **щелепороти** — *Gnathostomata* (челюстноротые, jawed vertebrates)
 2. Клас **хрящові риби** — *Chondrichthyes* Goodrich, 1909 (хрящевые рыбы, cartilaginous fishes)
 1. Підклас **пластинчатозяброві** — *Elasmobranchii* (пластинчатозаберные, lamel-libranch fishes, elasmobranch fishes)
 2. Ряд **катраноподібні** — *Squaliformes* De Buen, 1926 (катранообразные, squaliform sharks)
 2. Родина **катранові** — *Squalidae* Blainville, 1816 (катрановые, dog-fish sharks)
 2. Рід **Катран** — *Squalus* Linnaeus, 1758 (катраны, Picked dogfish)
 3. **Катран звичайний** — *S. acanthias* Linnaeus, 1758 (обыкновенный катран, Picked dogfish)
 3. Ряд **скатоподібні** — *Rajiformes* Goodrich, 1909 (скатообразные, skates and rays)
 3. Родина **ромбові скати** — *Rajidae* Bonaparte, 1831 (ромбовые скаты, rays)
 3. Рід **Ромбовий скат** — *Raja* Linnaeus, 1758 (ромбовые скаты, Ray)
 4. **Ромбовий скат колючий, Морська лисиця** — *R. clavata* Linnaeus, 1758 (колючий скат, морская лисица, Thornback ray)
 4. Родина **хвостоколові** — *Dasyatidae* Jordan, 1888 (хвостоколовые, whip-tail stingrays)
 4. Рід **Хвостокол** — *Dasyatis* Rafinesque, 1810 (хвостоколы, Stingray)
 5. **Хвостокол звичайний, Морський кіт** — *D. pastinaca* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный хвостокол, морской кот, Common stingray)
3. Клас **променепері риби** — *Actinopterygii* Klein, 1885 (лучепёрые рыбы, rayfinned fishes, actinopterygian fishes)
 2. Підклас **хрящові ганоїди** — *Chondrostei* (хрящевые ганоиды, chondrosteous, cartilaginous ganoid fishes)
 4. Ряд **осетроподібні** — *Acipenseriformes* Berg, 1940 (осетрообразные, sturgeons)
 5. Родина **осетрові** — *Acipenseridae* Bonaparte, 1831 (осетровые, sturgeons)
 5. Рід **Осетер** — *Acipenser* Linnaeus, 1758 (осетры, Sturgeon)
 6. **Осетер шип*** — *A. nudipectus* Lovetsky, 1828 (шип, Ship sturgeon, Fringebarbel sturgeon). Вид зниклий у водах України.
 7. **Стерлядь прісноводна*** — *A. ruthenus* Linnaeus, 1758 (стерлядь, Sterlet)
 8. **Осетер російський*** — *A. gueldenstaedtii* Brandt et Ratzeburg, 1833 (русский осётр, Russian sturgeon). Виділені раніше підвиди **Осетер колхидський**, або **Осетер чорноморсько-азовський** — *A. gueldenstaedtii colchicus* Marti, 1940 (колхидський осётр, или черноморско-азовский осётр), який мешкає, як важалося, і в українських водах, і **Осетер південнокаспійський**, або **Осетер перський** — *A. gueldenstaedtii persicus* Borodin, 1897 (южнокаспийский осётр или персидский осётр), зараз

- відносять до виду **Осетер перський** — *A. persicus* Borodin, 1897 (персидский осётр) з підвидами *A. persicus persicus* Borodin, 1897 (півд. частина Каспійського моря) і *A. persicus colchicus* Marti, 1940 (сх. і півд.-сх. частини Чорного моря).
9. **Осетер атлантичний*** — *A. sturio* Linnaeus, 1758 (атлантический осётр, Atlantic sturgeon). Вид зниклий у водах України.
10. **Севрюга звичайна*** — *A. stellatus* Pallas, 1771 (севрюга, Starry sturgeon, Stellate sturgeon)
6. Рід **Білуґа** — *Huso* Brandt et Ratzeburg, 1833 (белуги, Great sturgeon)
11. **Білуґа звичайна*** — *H. huso* (Linnaeus, 1758) (белуга, Beluga). Раніше виділявся підвид **Білуґа чорноморська** — *H. huso ponticus* Salnikov & Malyatskij, 1934.
6. Родина **веслоносові** — *Polyodontidae* Bonaparte, 1837 (веслоносовые, paddlefishes)
7. Рід **Веслоніс** — *Polyodon* La Cépède, 1797 (веслоносы, Mississippi paddlefish)
12. **Веслоніс північноамериканський** — *P. spathula* (Walbaum, 1792) (веслонос, Mississippi paddlefish). Вселенець, цінний об'єкт вирощування у ставково-озерному рибництві; чисельність підтримується за рахунок штучного відтворення.
3. Підклас **новопері риби** — *Neopterygii* (новопёрые рыбы, neopterygian fishes)
- Відділ **кісткові риби** — *Teleostei* (костные рыбы, teleosts, bony fishes)
5. Ряд **вугреподібні** — *Anguilliformes* Regan, 1909 (угреобразные, anguilliform eels)
7. Родина **вугреві, прісноводні вугрі** — *Anguillidae* Rafinesque, 1815 (угревые, пресноводные угри, freshwater eels)
8. Рід **Річковий вугор** — *Anguilla* Schrank, 1798 (речные угри, Freshwater eel)
13. **Річковий вугор європейський** — *A. anguilla* (Linnaeus, 1758) (речной угорь, European eel, European freshwater eel)
8. Родина **конгерові, морські вугрі** — *Congridae* Kaup, 1856 (конгеровые, морские угри, conger eels)
9. Рід **Конгер, Морський вугор** — *Conger* Bosc, 1817 (конгеры, морские угри, Conger)
14. **Морський вугор атлантичний** — *C. conger* (Linnaeus, 1758) (атлантический морской угорь, Atlantic conger). В Україні, мабуть, випадкова риба. Відзначений тільки один раз біля півд. узбережжя Криму в XIX ст.
6. Ряд **оселедцеподібні** — *Clupeiformes* Bleeker, 1859 (сельдеобразные, herrings)
9. Родина **анчоусові** — *Engraulidae* Gill, 1861 (анчоусовые, anchovies)
10. Рід **Анчоус** — *Engraulis* Cuvier, 1816 (анчоусы, Anchovy)
15. **Анчоус європейський** — *E. encrasicolus* (Linnaeus, 1758) (європейський анчоус, European anchovy). В Україні раніше у складі виду розглядали два підвиди **Хамса чорноморська** — *E. encrasicolus ponticus* Alexandrov, 1927 і **Хамса азовська** — *E. encrasicolus maeoticus* Pusanov, 1926; можливо, їх слід розглядати як окремі види.
10. Родина **оселедцеві** — *Clupeidae* Cuvier, 1816 (сельдевые, herrings)
11. Рід **Шпрот** — *Sprattus* Girgensohn, 1846 (шпроты, Sprat)
16. **Шпрот середземноморський** — *S. phalericus* (Risso, 1827) (средизем-

- номорський шпрот, Mediterranean sprat). Раніше розглядався як підвид *S. sprattus phalericus* (Risso, 1827) або як вид *S. sprattus* (Linnaeus, 1758).
12. Під **Сардина** — *Sardina* Antipa, 1904 (сардини, Pilchard)
 17. **Сардина європейська** — *S. pilchardus* (Walbaum, 1792) (європейська сардина, European pilchard)
 13. Під **Сардинела** — *Sardinella* Valenciennes, 1847 (сардинелли, Sardinella)
 18. **Сардинела кругла** — *S. aurita* Valenciennes, 1847 (круглая сардинелла, Round sardinella). В Україні трапляється дуже рідко, майже випадково (1 екз. у 1981 р. біля Карадагу; у жовтні 1998 р. у Балаклавській бухті статевозріла самиця завдовжки 20,9 см масою 130,4 г. Нещодавно (2008 р.) 1 екз. цієї риби із загальною довжиною тіла 23,7 см і масою 105,4 г був зловлений на виході з Стрілецької бухти поблизу Севастополя. Звичайно рибалками серед інших оселедців не визначається.
 14. Під **Тюлька** — *Clupeonella* Kessler, 1877 (тюльки, Kilka)
 19. **Тюлька чорноморсько-азовська** — *C. cultriventris* (Nordmann, 1840) (чорноморско-азовская тюлька, Black Sea-Azov sprat, Black Sea tyulka). Раніше розглядалася як підвид *C. delicatula delicatula* (Nordmann, 1840).
 15. Під **Оселедець, Алоза** — *Alosa* Linck, 1790 (сельди, алозы, Herring, Shad)
 20. **Пузанок азовсько-чорноморський** — *A. tanaica* (Grimm, 1901) (азовско-черноморський пузанок, Azov shad). Раніше в Україні, зокрема в Азово-Чорноморському басейні, розрізняли два підвиди виду *A. caspia* (Eichwald, 1838), властивого каспійській фауні: *A. caspia tanaica* (Grimm, 1901) (**Пузанок азовський**) — басейн Азовського моря, сх. частина Чорного моря і *A. caspia nordmanni* Antipa, 1904 (**Пузанок дунайський, Пузанок чорноморський**) — зах. частина Чорного моря.
 21. **Оселедець чорноморсько-азовський морський** — *A. maeotica* (Grimm, 1901) (чорноморско-азовская морская сельдь, Black Sea shad)
 22. **Оселедець чорноморсько-азовський прохідний** — *A. pontica* (Eichwald, 1838) (чорноморско-азовская проходная сельдь, Pontic-Azov shad). Деякими авторами цей вид розглядається в ранзі синоніма виду *A. immaculata* Bennet, 1835.
 23. **Фінта європейська** — *A. fallax* (La Cèpède, 1803) (финта, Twaite shad). Раніше розглядалася як підвид *A. fallax nilotica* (Saint-Hilaire, 1809). В Україні, мабуть, випадкова риба. Відзначена лише один раз у Керченській протоці у 1924 р.
 7. Ряд **коропоподібні** — *Cypriniformes* Goodrich, 1909 (карпообразные, carps)
 11. Родина **коропові** — *Cyprinidae* Fleming, 1822 (карповые, carp-like fishes, carps)
 16. Під **Ялець** — *Leuciscus* Cuvier, 1816 (ельцы, Dace)
 24. **Ялець звичайний*** — *L. leuciscus* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный елец, Common dace)
 25. **Ялець Данилевського*** — *L. danilewskii* (Kessler, 1877) (елец Данилевского, Danilewskii's dace, Don dace)
 17. Під **Головень** — *Squalius* Bonaparte, 1837 (голавли, Chub)

26. **Головень європейський** — *S. cephalus* (Linnaeus, 1758) (голавль, European chub). Раніше цей вид відносили до роду **Ялець** — *Leuciscus* Cuvier, 1816 (елец, Dace).
18. Рід **Бобирець** — *Petroleuciscus* Bogutskaya, 2002 (бобырцы, Dnieper chub)
27. **Бобирець звичайний** — *P. borysthenicus* (Kessler, 1859) (бобырец, калинка, Bobyrets chub, Dnieper chub). Раніше цей вид відносили до роду **Ялець** — *Leuciscus* Cuvier, 1816.
19. Рід **Ялець-андруга** — *Telestes* Bonaparte, 1840 (ельцы-андруги, Telestes)
28. **Ялець-андруга європейський*** — *T. souffia* (Risso, 1827) (європейський елец-андруга, Riffle dace, Varione). Раніше вид відносили до роду **Ялець** — *Leuciscus* Cuvier, 1816; в Україні відзначався як підвид **Ялець-андруга закарпатський** — *L. souffia agassii* Valensiennes, 1844.
20. Рід **В'язь** — *Idus* Heckel, 1843 (язи, Ide)
29. **В'язь звичайний** — *I. idus* (Linnaeus, 1758) (язь, Ide). Раніше вид відносили до роду **Ялець** — *Leuciscus* Cuvier, 1816. Для в'язя відома його кольорова аберація — **Орфа**, або **В'язь золотий** — *I. idus* ab. *orfus* (Linnaeus, 1758).
21. Рід **Плітка** — *Rutilus* Rafinesque, 1820 (плотвы, Roache)
30. **Плітка звичайна** — *R. rutilus* (Linnaeus, 1758) (обыкновенная плотва, Roache). Плітка солонуватих вод і пониззя великих річок, яку ще називають **Тараня** (тарань, Taran), є екологічною формою плітки звичайної. Раніше вона розглядалася як підвид *R. rutilus heckelii* (Nordmann, 1840), а зараз деякими науковцями підноситься до рангу вида *R. heckelii* (Nordmann, 1840) з чим вкрай важко погодитися.
31. **Вирезуб причорноморський*** — *R. frisii* (Nordmann, 1840) (вырезуб, Pontic vyrezub, Pontic roache)
32. **Кутум каспійський** — *R. kutum* (Kamensky, 1901) (кутум, Caspian kutum). Раніше розглядався як підвид *R. frisii kutum* (Kamensky, 1901). Видовий статус потребує підтвердження. Вселенець, натуралізувався і увійшов до складу іхтіофауни Азовського моря, проте в останні 10–15 років практично зник в уловах.
22. Рід **Краснопірка** — *Scardinius* Bonaparte, 1837 (краснопёрки, Rudd)
33. **Краснопірка звичайна** — *S. erythrophthalmus* (Linnaeus, 1758) (обыкновенная краснопёрка, Rudd, Redeye)
23. Рід **Підуст** — *Chondrostoma* Agassiz, 1832 (подусты, Sneep, Undermouth)
34. **Підуст звичайний**, — *C. nasus* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный подуст, Common sneep, Nase)
35. **Підуст волзький*** — *C. variabile* Jakovlev, 1870 (волжский подуст, Volga nase, Volga undermouth)
24. Рід **Бистрянкa** — *Alburnoides* Jeitteles, 1861 (быстрянки, Bystranka, Riffle minnow)
36. **Бистрянкa звичайна** — *A. bipunctatus* (Bloch, 1782) (обыкновенная быстрянка, Common bystranka, Spiralin)
37. **Бистрянкa російська*** — *A. rossicus* Berg, 1924 (русская быстрянка, Russian bystranka). Раніше розглядалася як підвид *A. bipunctatus rossicus* Berg, 1924. Видовий статус потребує підтвердження.
38. **Бистрянкa південна** — *A. fasciatus* (Nordmann, 1840) (южная бы-

- стрянка, Southern bystranka). Раніше розглядалася як підвид *A. bipunctatus fasciatus* (Nordmann, 1840). Видовий статус потребує підтвердження.
25. Рід **Верховодка** — *Alburnus* Rafinesque, 1820 (уклейки, Bleak). Зараз до роду відносять види, які раніше належали до двох окремих родів: **Верховодка** — *Alburnus* Rafinesque, 1820 і **Шемая** — *Chalcalburnus* Berg, 1932. За сучасними даними більшість підвидів видів цих родів слід розглядати як окремі види.
39. **Верховодка звичайна** — *A. alburnus* (Linnaeus, 1758) (уклейка, Bleak)
40. **Шемая кримська*** — *A. mentoides* (Kessler, 1859) (крымская шемая, Crimean shemaya). Раніше розглядалася в роді *Chalcalburnus* Berg, 1932 у ранзі підвиду *C. chalcoides mentoides* (Kessler, 1859).
41. **Шемая азовська*** — *A. leobergi* Freyhof et Kottelat, 2007 (азовская шемая, Azov shemaya). Раніше розглядалася в роді *Chalcalburnus* Berg, 1932 у ранзі підвиду *C. chalcoides mento* (Heckel, 1836) або виду *C. mento* (Heckel, 1836).
42. **Шемая чорноморська*** — *A. sarmaticus* Freyhof et Kottelat, 2007 (черноморская шемая, Pontian shemaya). Раніше розглядалася в роді *Chalcalburnus* Berg, 1932 у ранзі підвиду *C. chalcoides mento* (Heckel, 1836) або виду *C. mento* (Heckel, 1836).
26. Рід **Верховка** — *Leucaspius* Heckel & Kner, 1858 (верховки, Belica)
43. **Верховка звичайна** — *L. delineatus* (Heckel, 1843) (обыкновенная верховка, Common verkhovka, Sunbleak)
27. Рід **Озерний гольян** — *Eupallasella* Dybowski, 1916 (= *Rhynchocypris* Günther, 1889) (озёрные гольяны, Lake minnow). Раніше розглядався як підрод роду *Phoxinus* Rafinesque, 1820.
44. **Озерний гольян звичайний*** — *E. percunurus* (Pallas, 1814) (озёрный гольян, Lake minnow, Swamp minnow). Раніше розглядався в роді *Phoxinus* Rafinesque, 1820 як *P. percunurus*.
28. Рід **Гольян** — *Phoxinus* Rafinesque, 1820 (гольяны, Minnow)
45. **Гольян звичайний** — *P. phoxinus* (Linnaeus, 1758) (речной гольян, Common minnow)
29. Рід **Рибець** — *Vimba* Fitzinger, 1873 (рыбцы, Vimba)
46. **Рибець звичайний** — *V. vimba* (Linnaeus, 1758) (рыбец, Common vimba, Vimba)
47. **Рибець малий*** — *V. tenella* (Nordmann, 1840) (малый рыбец, Small vimba). Раніше розглядався як підвид *V. vimba tenella* (Nordmann, 1840). Видовий статус потребує підтвердження. Вид зниклий у водах України.
30. Рід **Плоскирка** — *Blicca* Heckel, 1843 (густеры, Silver bream, White bream)
48. **Плоскирка європейська** — *B. bjoerkna* (Linnaeus, 1758) (густера, European white bream, Silver bream)
31. Рід **Лящ** — *Abramis* Cuvier, 1816 (лещи, Bream)
49. **Лящ звичайний** — *A. brama* (Linnaeus, 1758) (лещ, Common bream)
32. Рід **Синець** — *Ballerus* Heckel, 1843 (синцы, Zope)

50. **Клепець європейський** — *B. sapa* (Pallas, 1814) (белоглазка, European white-eye bream, Zobel). Раніше вид відносили до роду **Лящ** — *Abramis* Cuvier, 1816.
51. **Синець звичайний** — *B. ballerus* (Linnaeus, 1758) (синець, Zope, Blue bream). Раніше вид відносили до роду **Лящ** — *Abramis* Cuvier, 1816.
33. Рід **Білизна** — *Aspius* Agassiz, 1832 (жерехи, Asp)
52. **Білизна європейська** — *A. aspius* (Linnaeus, 1758 (обыкновенный жерех, European asp))
34. Рід **Товстолобик білий** — *Hypophthalmichthys* Bleeker, 1859 (толстолобики, Silver carp)
53. **Товстолобик білий амурський** — *H. molitrix* (Valenciennes, 1844) (белый толстолобик, Silver carp). Вселенець, цінний, широко використовуваний рибогосподарський об'єкт. У водоймах України умов для природнього нересту не знаходить, чисельність підтримується за рахунок штучного відтворення.
35. Рід **Товстолобик строкатий** — *Aristichthys* Oshima, 1919 (пёстрые толстолобики, Bighead)
54. **Товстолобик строкатий південнокитайський** — *A. nobilis* (Richardson, 1845) (пёстрый толстолобик, Bighead carp, Spotted silver carp). Деякі вчені розглядають в роді *Hypophthalmichthys* Bleeker, 1859. Вселенець, цінний рибогосподарський об'єкт, який не широко використовують. У водоймах України умов для природнього нересту не знаходить, чисельність підтримується за рахунок штучного відтворення.
36. Рід **Чехоня** — *Pelecus* Agassiz, 1835 (чехони, Sabrefish)
55. **Чехоня звичайна** — *P. cultratus* (Linnaeus, 1758) (чехонь, Common sabrefish, Razor fish)
37. Рід **Звичайний гірчак** — *Rhodeus* Agassiz, 1832 (горчаки, Bitterling)
56. **Гірчак європейський** — *R. amarus* (Bloch, 1782) (європейський обыкновенный горчак, European bitterling). За морфологічними особливостями і біологією фактично не відрізняється від виду *R. sericeus* (Pallas, 1776), підвидом якого (*R. sericeus amarus* (Bloch, 1782) він раніше розглядався.
38. Рід **Чебачок** — *Pseudorasbora* Bleeker, 1859 (псевдорасборы, Pseudorasbora, Stone moroco)
57. **Чебачок амурський** — *P. parva* (Temminck et Schlegel, 1846) (амурський чебачок, Pseudorasbora, Stone moroco). Вселенець. Натуралізувався й увійшов до складу риб нашої країни, де поширився на більшість водойм. Вкрай небажаний для рибного господарства і місцевої іхтіофауни елемент.
39. Рід **Пічкур** — *Gobio* Cuvier, 1816 (пескари, Gudgeon)
58. **Пічкур звичайний** — *G. gobio* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный пескарь, Common gudgeon)
59. **Пічкур карпатський** — *G. carpathicus* Vladykov, 1925 (карпатський пескарь, Carpathian gudgeon). Раніше розглядався в ранзі підвидів типової форми *G. gobio carpathicus* Vladykov, 1925 або *G. gobio obtusirostris* (Valenciennes, 1842).
60. **Пічкур дністровський** — *G. sarmaticus* Berg, 1949 (дністров. пескарь, Dniester gudgeon, Ukrainian gudgeon). Окремі дослідники розглядали вид

- у ранзі підвидів типової форми *G. gobio sarmaticus* Slastenenko, 1934, *G. gobio sarmaticus* Berg, 1949, *G. gobio obtusirostris* (Valenciennes, 1842) тощо.
61. **Пічкур коротковусий** — *G. brevicirris* Fowler, 1976 (короткоусый пескарь, Brachycerous gudgeon, Don gudgeon). Уперше виділений як *G. gobio* morph *brevicirris* Berg, 1914, пізніше набув підвидового статусу *G. gobio brevicirris* Fowler, 1976.
62. **Пічкур кримський** — *G. krymensis* Bănărescu et Nalbant, 1973 (крымский пескарь, Crimean gudgeon, Salgir gudgeon). Раніше розглядався як підвид типової форми *G. gobio krymensis* Delyamure, 1937. Зараз окремі дослідники помилково, на нашу думку, відносять його навіть до синонімів виду *G. bulgaricus* Drensky, 1926, який крім водойм Болгарії немов би мешкає і в Криму.
63. **Пічкур Делямуре, Пічкур чорноріченський** — *G. delyamurei* Freyhof et Naseka, 2005 (пескарь Делямуре, чёрнореченский пескарь, Chornaуа gudgeon, Delyamurei's gudgeon). Новий для нашої іхтіофауни вид. Потребує вивчення.
64. **Пічкур дунайський*** — *G. uranoscopus* (Agassiz, 1828) (дунайский пескарь, Danube longbarbel gudgeon, Stone gudgeon). Раніше виділявся окремий підвид **Пічкур дунайський довговусий** — *G. uranoscopus frici* Vladkov, 1925. Зараз окремі дослідники, як виключення, відносять його до роду *Romanogobio* Bănărescu, 1961.
40. Рід **Білоперий пічкур** — *Romanogobio* Bănărescu, 1961 (румынские пескари, белопёрые пескари, Whitefin gudgeon, Romanian gudgeon)
65. **Білоперий пічкур дунайський** — *R. vladkovi* (Fang, 1943) (дунайский белопёрый пескарь, Danube whitefin gudgeon). Раніше розглядався в ранзі підвиду *R. albipinnatus vladkovi* (Fang, 1943).
66. **Білоперий пічкур дніпровський** — *R. belingi* (Slastenenko, 1934) (днепровский белопёрый пескарь, Dnieper whitefin gudgeon, Northern whitefin gudgeon). Раніше розглядався в ранзі підвиду *R. albipinnatus belingi* (Slastenenko, 1934).
67. **Білоперий пічкур донський** — *R. tanaiticus* (Naseka, 2001) (донской белопёрый пескарь, Don whitefin gudgeon). Раніше розглядався в ранзі підвиду *R. albipinnatus tanaiticus* (Naseka, 2001).
68. **Білоперий пічкур дністровський*** — *R. kesslerii* (Dybowski, 1862) (днестровский белопёрый пескарь, Dniestr longbarbel gudgeon, Kessler's gudgeon, Sand gudgeon)
69. **Білоперий пічкур Антипи** — *Romanogobio antipai* (Bănărescu, 1953) (белопёрый пескарь Антипы, Danube delta gudgeon). Раніше відомий як *Gobio kesslerii antipai* Bănărescu, 1953 чи *R. kesslerii antipai* Bănărescu, 1953. У наших водах в останні понад 40 років не відзначався, що ставить питання про можливість його існування тут.
41. Рід **Марена** — *Barbus* Cuvier, 1816 (усачи, Barbel)
70. **Марена звичайна*** — *B. barbus* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный усач, Common barbel)
71. **Марена дніпровська*** — *B. borysthenicus* Dybowski, 1862 (днепровский усач, Dnieper barbel). Раніше розглядалася як підвид *B. barbus borysthenicus* Dybowski, 1862. Видовий статус потребує підтвердження.

72. **Марена дунайсько-дністровська*** — *B. petenyi* Heckel, 1852 (дунайсько-дністровський усач, Petenyi's barbel). Систематика виду досить невизначена, суперечлива і потребує уточнень. Раніше він розглядався в ранзі підвиду *B. meridionalis petenyi* Heckel, 1847, виду *B. petenyi* Heckel, 1852, зараз деякими дослідниками відноситься до нещодавно описаного нового для науки виду *B. carpathicus* Kotlik, Tsigenopoulos, Rab et Berrebi, 2002.
73. **Марена Валецького*** — *B. waleckii* Rolik, 1970 (усач Валецького, Walecki's barbel). Систематика виду залишається досить дискусійною і потребує уточнень. Раніше він вважався гібридом *B. barbuis* і *B. meridionalis petenyi*, підвидом *B. cyclolepis waleckii* або розглядався як вид *B. plebejus* чи *B. waleckii*, а зараз деякими дослідниками відноситься навіть до виду *B. peloponnensis*.
74. **Марена кримська*** — *B. tauricus* (Kessler, 1877) (крымский усач, Crimean barbel)
42. Рід **Білий амур** — *Ctenopharyngodon* Steindachner, 1866 (белые амур, Grass carp)
75. **Білий амур східноазіатський** — *C. idella* (Valenciennes, 1844) (белый амур, Grass carp). Вселенець, цінний об'єкт, широко використовується у рибному господарстві, чисельність його підтримується за рахунок штучного відтворення, оскільки у водоймах України умов для природнього нересту ця риба не знаходить.
43. Рід **Чорний амур** — *Mylopharyngodon* Peters, 1881 (чёрные амур, Black carp)
76. **Чорний амур східноазіатський** — *M. piceus* (Richardson, 1846) (чёрный амур, Black carp). Вселенець, цінний об'єкт, але не дуже широко використовується у рибному господарстві, чисельність його підтримується за рахунок штучного відтворення, оскільки у водоймах України умов для природнього нересту ця риба не знаходить.
44. Рід **Короп, Сазан** — *Cyprinus* Linnaeus, 1758 (капы, Carp)
77. **Короп звичайний** — *C. carpio* Linnaeus, 1758 (сазан, Common carp)
45. Рід **Карась** — *Carassius* Jarocki, 1822 (караси, Crucian carp)
78. **Карась звичайний, Карась золотий*** — *C. carassius* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный карась, золотой карась, Crucian carp)
79. **Карась китайський, Золота рибка** — *C. auratus* (Linnaeus, 1758) (китайский карась, золотая рыбка, Goldfish). Раніше розглядався в ранзі підвиду *C. auratus auratus* (Linnaeus, 1758) або як особливий варієтет, а не підвид. Вселенець, об'єкт акваріумистики і декоративних паркових водойм.
80. **Карась сріблястий** — *C. gibelio* (Bloch, 1782) (серебряный карась, Prussian carp). Раніше розглядався в ранзі підвиду *C. auratus gibelio* (Bloch, 1782).
46. Рід **Лин** — *Tinca* Cuvier, 1816 (лины, Tench)
81. **Лин звичайний** — *T. tinca* (Linnaeus, 1758) (линь, Common tench)
12. Родина **чукучанові** — *Catostomidae* Gill, 1860 (чукучановые, suckers)
47. Рід **Буфало** — *Ictiobus* Rafinesque, 1820 (буффало, Buffalo)
82. **Буфало великоротий** — *I. cyprinellus* (Valenciennes, 1844) (больше-ротый буффало, Bigmouth buffalo). Вселенець, цінний об'єкт, широко використовується у рибному господарстві.

83. **Буфало малоротий** — *I. bubalus* (Rafinesque, 1818) (малоротый буффало, Smallmouth buffalo). Вселенець, цінний об'єкт, але мало використовується у рибному господарстві.
84. **Буфало чорний** — *I. niger* (Rafinesque, 1819) (чёрный буффало, Black buffalo). Вселенець, цінний, досить широко використовуваний рибогосподарський об'єкт.
13. **Родина в'юнові** — **Cobitidae** Swainson, 1839 (вьюновые, loaches)
48. **Рід Щипавка** — *Cobitis* Linnaeus, 1758 (щиповки, Spined loach). Систематика роду, враховуючи результати сучасних наукових досліджень із залученням біохімічних, генетичних та інших методів, у результаті чого ревізуються або описуються нові види (для порівняння вкажемо, що в 1997 р. в Європі без колишнього СРСР відзначалося 15 видів, а в 2001 р. загалом нараховували 23 види і 27 варіантів гібридних форм), вивчена вкрай недостатньо, а її розробка потребує чималих зусиль і значного часу.
85. **Щипавка звичайна** — *C. taenia* Linnaeus, 1758 (обыкновенная щиповка, Northern spined loach). Дослідження останніх десятиліть свідчать, що Щипавка звичайна — *C. taenia* — це не один вид, а великий конгломерат цілого комплексу самостійних бісексуальних видів і кількох поліплоїдних однополх гіногенетичних форм. При цьому акцентовано увагу на наявність серед них та інших форм видів-двійників, яких, як відомо, майже неможливо визначити тільки за зовнішньою морфологією, але вони відрізняються на генетичному рівні. У зв'язку з тим, що роботи по розробці генетико-морфологічної систематики цього «виду», на нашу думку, ще не завершені, деякі дослідники розглядають його в ранзі однієї збірної групи — *C. «taenia complex»*, а систематику цієї збірної групи продовжують вивчати.
86. **Щипавка кримська** — *C. taurica* Vasil'eva, Vasil'ev, Janko, Ráb et Rábová, 2005 (крымская щиповка, Crimean spined loach)
87. **Щипавка дунайська** — *C. elongatoides* Băcescu et Maier, 1969 (дунайская щиповка, Danubian spined loach)
88. **Щипавка танайська** — *C. tanaitica* Băcescu et Maier, 1969 (азовская щиповка, Don spined loach). Уперше цю щипавку в ранзі нового підвиду було описано в 1969 р. М. Беческу і Р. Майером з нижньої течії Дону (нижче м. Ростова-на-Дону) під назвою *C. taenia tanaitica*, який зараз розглядається як окремий вид *C. tanaitica*. Пізніше, в 1998 р., з того ж самого регіону (р. Дон біля Рогожкіно), К.Д. Васильєва і В.П. Васильєв також описали новий вид щипавки *C. rossomeridionalis*. Зараз немає єдиної думки щодо таксономічного і номенклатурного статусів цієї риби, але вважається, що *C. rossomeridionalis* є молодшим синонімом видової назви *C. tanaitica*.
89. **Щипавка сибірська*** — *C. melanoleuca* Nichols, 1925 (сибирская щиповка, Siberian spined loach)
49. **Рід Золотиста щипавка, Сабанєєвія** — *Sabanejewia* Vladykov, 1929 (золотистые щиповки, щиповки Сабанеева, Golden loach, Sabanejewia). Систематика роду розроблена недостатньо. Останні дослідження довели, що вид *S. aurata* (De Filippi, 1863) властивий тільки водоймам каспійського басейну, а в Україні рід представлений зовсім іншими у порівнянні з відомими раніше видами.

90. **Золотиста щипавка північна** — *S. baltica* Witkowski, 1994 (северная золотистая щиповка, Northern golden loach). Раніше в Україні цю рибу частково розглядали в складі виду *S. aurata* (De Filippi, 1863).
91. **Золотиста щипавка дунайська** — *S. bulgarica* (Drensky, 1928) (дунайская золотистая щиповка, Bulgarien golden loach). Раніше в Україні цю рибу відносили до *S. balcanica* (Karaman, 1922).
50. Рід **В'юн** — *Misgurnus* La Cèpède, 1803 (вьюны, Weatherfish)
 92. **В'юн звичайний** — *M. fossilis* (Linnaeus, 1758) (вьюн, Common weatherfish, Weather loach)
14. Родина **баліторові, річкові слижі** — **Balitoridae** Swainson, 1839 (балиторовые, речные гольцы, river loaches). Тривалий час риб цієї родини відносили до родини **Cobitidae**, зараз окремі дослідники пропонують розглядати їх у складі родини **Nemacheilidae**.
 51. Рід **Вусатий слиж** — *Barbatula* Linck, 1790 (усатые гольцы, Bearded stone loach)
 93. **Вусатий слиж європейський** — *B. barbatula* (Linnaeus, 1758) (усатый голец, European bearded stone loach, Stone loach)
8. Ряд **сомоподібні** — **Siluriformes** Cuvier, 1817 (сомообразные, catfishes)
 15. Родина **ікталурові, американські котячі соми** — **Ictaluridae** Gill, 1861 (икталуровые, North American freshwater catfish)
 52. Рід **Канальний сом** — *Ictalurus* Rafinesque, 1820 (американские сомы-кошки, Channel cat)
 94. **Канальний сом плямистий** — *I. punctatus* (Rafinesque, 1818) (канальный сомик, Spotted channel catfish). Вселенець, цінний об'єкт, широко використовується у рибному господарстві у замкнених водоймах. Відомі випадки проникнення цієї риби в природні біоценози річок, що несе загрозу її натуралізації і негативного впливу на місцеву іхтіофауну.
 53. Рід **Карликовий сомик** — *Ameiurus* Rafinesque, 1820 (американские сомики, Common bullhead)
 95. **Карликовий сомик коричневий** — *A. nebulosus* (Le Sueur, 1819) (американский сомик, Brown bullhead). Вселенець, натуралізувався і увійшов до складу місцевої фауни риб; у деяких замкнених водоймах є об'єктом промислу. Загалом небажаний конкурент нашої іхтіофауни.
 16. Родина **сомові** — **Siluridae** Cuvier, 1816 (сомовые, sheatfishes, wels)
 54. Рід **Сом** — *Silurus* Linnaeus, 1758 (обыкновенные сомы, Sheatfish)
 96. **Сом європейський** — *S. glanis* Linnaeus, 1758 (европейский обыкновенный сом, Catfish, European catfish, European sheatfish).
 9. Ряд **лососеподібні** — **Salmoniformes** Bleeker, 1859 (лососеобразные, salmones)
 17. Родина **лососеві** — **Salmonidae** Cuvier, 1816 (лососевые, salmonids)
 55. Рід **Сиг** — *Coregonus* Linnaeus, 1758 (сиги, Whitefish, Coregon). Деякі дослідники цей рід розглядають у самостійній родині сигові (**Coregonidae**).
 97. **Сиг чудський** — *C. maraenoides* Poljakow, 1874 (чудский сиг, Lake Chud whitefish, Peipsi whitefish). Раніше розглядався в ранзі підвиду *C. lavaretus maraenoides* Poljakow, 1874. Видовий статус потребує уточнень. Вселенець, натуралізувався і увійшов до складу місцевої іхтіофауни. Цінний, але вкрай нечисленний рибогосподарський об'єкт, який потребує спеціальної охорони.

56. Рід **Харіус** — *Thymallus* Cuvier, 1829 (хариусы, Grayling). Деякі дослідники вважають автором роду Х.Ф. Лінка (*Thymallus* Linck, 1790). Часто цей рід розглядають у самостійній родині хариусові (*Thymallidae* Gill, 1884).
98. **Харіус європейський*** — *T. thymallus* (Linnaeus, 1758) (европейский хариус, European grayling)
57. Рід **Лосось** — *Salmo* Linnaeus, 1758 (лососи, Salmon)
99. **Лосось-кумжа** — *S. trutta* Linnaeus, 1758 (кумжа, Atlantic trout, Sea trout, Trout). У межах виду звичайно розглядаються дві форми жилих риб прісних водойм гірської зони: **Форель струмкова** — *S. trutta trutta* morph *fario* Linnaeus, 1758 (ручьевая форель, Brook trout) і **Форель озерна** — *S. trutta trutta* morph *lacustris* Linnaeus, 1758 (озерная форель, Lake trout), які іноді вважаються окремими підвидами.
100. **Лосось чорноморський*** — *S. labrax* Pallas, 1814 (черноморский лосось, Black Sea salmon, Black Sea trout). Раніше розглядався як підвид *S. trutta labrax* Pallas, 1814.
58. Рід **Тихоокеанська форель** — *Parasalmo* Vladykov, 1972 (тихоокеанские форели, Rainbow trout)
101. **Микижа прісноводна** — *Parasalmo mykiss* (Walbaum, 1792) (микижа, Rainbow trout). Раніше ця риба була відома як Форель райдужна — *Salmo irideus* Gibbons, 1855, Лосось сталевоголовий — *S. gairdnerii* Richardson, 1836, зараз її часто розглядають в іншому роді як *Oncorhynchus mykiss* (Walbaum, 1792). Вселенець, натуралізувався у багатьох водоймах. Цінний об'єкт розведення і вирощування у ставках, басейнах та водоймах-охолоджувачах.
59. Рід **Голец** — *Salvelinus* Richardson, 1836 (гольцы, Char)
102. **Палія американська** — *S. fontinalis* (Mitchill, 1814) (американская малоротая палия, Brook char, Brook trout). Вселенець, вкрай нечисленна і, мабуть, вже натуралізувалася у деяких гірських водоймах; цінний об'єкт розведення і вирощування.
60. Рід **Таймень** — *Hucho* Günther, 1866 (таймени, Taimen)
103. **Лосось дунайський, Головатиця*** — *H. hucho* (Linnaeus, 1758) (дунайский лосось, Huchen, Danube trout)
10. Ряд **щукоподібні** — *Esociformes* Bleeker, 1858 (щукообразные, pikes)
18. Родина **щуків** — *Esocidae* Cuvier, 1816 (щуковые, pikes)
61. Рід **Щука** — *Esox* Linnaeus, 1758 (щуки, Pike)
104. **Щука звичайна** — *E. lucius* Linnaeus, 1758 (обыкновенная щука, Northern pike, Pike)
19. Родина **умброві** — *Umbridae* Bleeker, 1859 (умбровые, mudminnows)
62. Рід **Умбра** — *Umbra* Kramer, 1777 (умбры, Mudminnow)
105. **Умбра звичайна*** — *U. krameri* Walbaum, 1792 (обыкновенная умбра, Common mudminnow, European mudminnow)
11. Ряд **тріскоподібні** — *Gadiformes* Goodrich, 1909 (трескообразные, cods)
20. Родина **миневі** — *Lotidae* Bonaparte, 1837 (налимовые, burbot)
63. Рід **Минь** — *Lota* Oken, 1817 (налимы, Burbot). Деякі вчені розглядають у складі родини *Gadidae*.
106. **Минь річковий*** — *L. lota* (Linnaeus, 1758) (налим, River burbot)
64. Рід **Тривусий морський минь** — *Gaidropsarus* Rafinesque, 1810 (трёхусые морские налимы, Rockling, Three-bearded rockling). Деякі вчені розглядають у складі родини *Phycidae*.

107. **Тривусий морський минь середземноморський** — *G. mediterraneus* (Linnaeus, 1758) (средиземноморский налим, трёхусый налим, Shore rockling)
21. Родина **тріскові** — **Gadidae** Rafinesque, 1815 (тресковые, cods)
65. Під **Мерланг** — *Merlangius* Saint-Hilaire, 1767 (мерланги, Whiting)
108. **Мерланг чорноморський** — *M. euxinus* Nordmann, 1840 (черноморский мерланг, Black Sea whiting). Раніше розглядався в якості підвидів *M. merlangus euxinus* (Nordmann, 1840), *Odontogadus merlangus euxinus* (Nordmann, 1840) або виду *M. merlangus* (Linnaeus, 1758).
66. Під **Путасу** — *Micromesistius* Gill, 1863 (путасу, Blue whiting)
109. **Путасу північна** — *M. poutassou* (Risso, 1827) (северная путасу, Blue whiting). В Україні, мабуть, випадкова риба. Відзначена лише одного разу 19 січня 1999 р. у прибережній зоні Чорного моря поблизу мису Айя (1 екз. завдовжки 15,7 см, масою 26,8 г, віком, мабуть, близько 1 року).
12. Ряд **ошибнеподібні** — **Ophidiiformes** Berg, 1937 (ошибнеобразные, ophidiiform eels)
22. Родина **ошибневі** — **Ophidiidae** Rafinesque, 1810 (ошибневые, cusk eels)
67. Під **Ошибень** — *Ophidion* Linnaeus, 1758 (ошибни, Cusk eel, Ophidium)
110. **Ошибень звичайний** — *O. rochei* Müller, 1845 (обыкновенный ошибень, Snake blenny). Раніше розглядався як вид *O. barbatum* Linnaeus, 1758.
13. Ряд **вудильникоподібні** — **Lophiiformes** Garman, 1899 (удильщикообразные, anglerfishes)
23. Родина **вудильникові** — **Lophiidae** Rafinesque, 1810 (удилыщиковые, anglerfishes, fishing frogs)
68. Під **Вудильник, Морський чорт** — *Lophius* Linnaeus, 1758 (удильщики, морские черты, Anglerfish)
111. **Морський чорт європейський*** — *L. piscatorius* Linnaeus, 1758 (европейский морской чёрт, European angler). В останні 30–40 років відомості про наявність виду в наших водах відсутні.
14. Ряд **кефалеподібні** — **Mugiliformes** Berg, 1940 (кефалеобразные, mullets)
24. Родина **кефалеві** — **Mugilidae** Bonaparte, 1831 (кефалевые, mullets or gray mullets)
69. Під **Кефаль** — *Mugil* Linnaeus, 1758 (серые кефали, Gray mullet)
112. **Кефаль лобань** — *M. cephalus* Linnaeus, 1758 (лобан, Flathead mullet, Striped mullet)
70. Під **Товстогуба кефаль** — *Chelon* Röse, 1793 (толстогубые кефали, Thicklip gray mullet)
113. **Кефаль губач** — *C. labrosus* (Risso, 1827) (губач, Thicklip gray mullet)
71. Під **Кефаль-ліза** — *Liza* Jordan et Swain, 1884 (кефали-лизы, Liza mullet)
114. **Кефаль піленгас, Кефаль червоногуба** — *L. haematocheilus* (Temminck et Schlegel, 1845) (= *Mugil soiyu* Basilewsky, 1855) (пиленгас, краснотубая кефаль, Soiyu mullet). Зараз деякі дослідники відносять цей вид до роду *Chelon* Röse, 1793. Вселенець, натуралізувався, увійшов до складу місцевої іхтіофауни, став промисловим видом. Активний конкурент з живлення нашим кефалем.

115. **Кефаль рамада*** — *L. ramada* (Risso, 1827) (= *Mugil capito* Cuvier, 1829) (кефаль-рамада, Thinlip mullet). Часто зустрічається написання виду як *L. ramado* (Risso, 1810). В Україні рідкісна риба: відзначалася біля берегів Криму (Севастополь), а також у півн.-зах. частині Чорного моря (район гирла Дунаю, V–X. 1946–1947 pp.). Нещодавно (2006 р.) 1 екз. здобутий поблизу Балаклавської бухти Севастополя.
116. **Кефаль сингіль** — *L. aurata* (Risso, 1810) (сингіль, Golden gray mullet)
117. **Кефаль гостроніс** — *L. saliens* (Risso, 1810) (остронос, Leaping mullet, Sharpnose mullet)
15. Ряд **атериноподібні** — *Atheriniformes* Rosen, 1964 (атеринообразные, silversides)
 25. Родина **атеринові** — *Atherinidae* Risso, 1827 (атериновые, silversides)
 72. Рід **Атерина** — *Atherina* Linnaeus, 1758 (атерины, Sand smelt)
 118. **Атерина морська** — *A. hepsetus* Linnaeus, 1758 (морская атерина, Mediterranean sand smelt)
 119. **Атерина чорноморська** — *Atherina pontica* (Eichwald, 1831) (черноморская атерина, Black Sea sand smelt). Раніше розглядалася в статусі підвидів *A. mochon pontica* (Eichwald, 1831), *A. boyeri pontica* (Eichwald, 1831) або виду *A. boyeri* Risso, 1810.
 120. **Атерина коричнева** — *A. bonapartii* Boulenger, 1907 (коричневая атерина, Bonapartii's sand smelt). Деякі дослідники відносять *A. bonapartii* до синонімів *A. pontica* (= *A. boyeri pontica*), проте за цілою низкою ознак (особливості морфології, забарвлення тощо) ця риба досить чітко відрізняється від двох інших атерин нашої фауни.
16. Ряд **сарганоподібні** — *Beloniformes* Berg, 1937 (сарганообразные, beloniforms, needle fishes)
 26. Родина **адріаніхтові** — *Adrianichthyidae* Weber et de Beaufort, 1922 (адрианихтовые, adrianichthyids, ricefishes)
 73. Рід **Медака, Орізія** — *Oryzias* Jordan et Snyder, 1907 (медаки, Rice fish, Medaka). Деякі розглядають цей рід у складі родини **орізієвих (Oryziidae)** ряду **коропозубоподібних (Cyprinodontiformes)**.
 121. **Медака китайська** — *O. sinensis* Chen, Uwa et Chu, 1989 (китайская медака, Chinese rice fish, Chinese medaka). Вселенець, потребує спеціального вивчення.
 27. Родина **сарганові** — *Belonidae* Gill, 1872 (саргановые, needlefishes)
 74. Рід **Сарган** — *Belone* Cuvier, 1816 (сарганы, Needlefish)
 122. **Сарган чорноморський** — *B. euxini* Günther, 1866 (черноморский сарган, Garpike, Billfish). Раніше розглядався як підвид *B. belone euxini* Günther, 1866 або вид *B. belone* (Linnaeus, 1758).
17. Ряд **коропозубоподібні** — *Cyprinodontiformes* Jordan, 1923 (карпозубообразные, killifishes)
 28. Родина **гамбузієві, пецилієві** — *Poeciliidae* Swainson, 1839 (гамбузиевые, poeciliids)
 75. Рід **Гамбузія** — *Gambusia* Poey, 1854 (гамбузии, Mosquito fish)
 123. **Гамбузія хольбрукська** — *G. holbrooki* (Girard, 1859) (хольбрукская гамбузия, Eastern mosquitofish, Mosquito fish). В Україні акліматизовано один вид, проте припускається існування тут і виду **Гамбузія звичай-**

- на — *G. affinis* (Baird & Girard, 1853) (обыкновенная гамбузия). Вселенець, натуралізувалася і увійшла до складу місцевої іхтіофауни.
18. Ряд **зеусоподібні** — *Zeiformes* Regan, 1909 (солнечникообразные, dories)
29. Родина **зеусові** — *Zeidae* Latreille, 1825 (солнечниковые, dories)
76. Рід **Зеус, Сонцевик** — *Zeus* Linnaeus, 1758 (солнечники, John dory)
124. **Зеус звичайний, Сонцевик звичайний*** — *Z. faber* Linnaeus, 1758 (обыкновенный солнечник, John dory). Раніше відзначався підвид *Zeus faber pungio* Cuvier, 1829. В останні 30–40 років відомості про наявність виду в наших водах відсутні.
19. Ряд **колючкоподібні** — *Gasterosteiformes* Goodrich, 1909 (колюшкообразные, sticklebacks)
30. Родина **колючкові** — *Gasterosteidae* Bonaparte, 1831 (колюшковые, sticklebacks)
77. Рід **Багатоголкова колючка** — *Pungitius* Coste, 1848 (многоиглые колюшки, Ninespined stickleback)
125. **Багатоголкова колючка південна** — *P. platygaster* (Kessler, 1859) (малая южная колюшка, Southern ninespined stickleback, Ukrainian stickleback). Раніше в Україні розглядалася як підвид *P. platygaster platygaster* (Kessler, 1859).
78. Рід **Триголкова колючка** — *Gasterosteus* Linnaeus, 1758 (трехиглые колюшки, Three-spined stickleback)
126. **Триголкова колючка звичайна** — *G. aculeatus* Linnaeus, 1758 (трехиглая колюшка, European threespined stickleback Threespined stickleback)
31. Родина **голкові, морські голки** — *Syngnathidae* Bonaparte, 1831 (игловые, pipefishes and seahorses)
79. Рід **Змієподібна морська голка** — *Nerophis* Rafinesque, 1810 (змеевидные морские иглы, Serpentine pipefish)
127. **Змієподібна морська голка чорноморська** — *Nerophis teres* (Rathke, 1837) (черноморская змеевидная морская игла, Black Sea straightnosed pipefish). Раніше розглядалася як підвид *N. ophidion teres* (Rathke, 1837) або вид *Nerophis ophidion* (Linnaeus, 1758).
80. Рід **Морська голка** — *Syngnathus* Linnaeus, 1758 (морские иглы, Pipefish)
128. **Морська голка чорноморська, Трубкарот** — *S. argentatus* Pallas, 1814 (черноморская морская игла, Black Sea broad-nosed pipefish). Раніше розглядалася в ранзі підвиду *S. tyle argentatus* Pallas, 1814 чи виду *S. typhle* Linnaeus, 1758.
129. **Морська голка товсторила*** — *S. variegatus* Pallas, 1814 (толсторилая морская игла, Thick-snouted pipefish)
130. **Морська голка тонкорила*** — *S. tenuirostris* Rathke, 1837 (тонкорылая морская игла, Narrow-snouted pipefish)
131. **Морська голка пухлощока** — *S. nigrolineatus* Eichwald, 1831 (пухложёкая рыба-игла, Blackstriped pipefish, Shore pipefish). Раніше розглядалася як підвид *S. abaster nigrolineatus* (Eichwald, 1831) чи в ранзі виду *S. abaster* Risso, 1827.
132. **Морська голка пелагічна, Морська голка шипувата** — *S. schmidtii* Попов, 1927 (пелагическая морская игла, Pelagic pipefish)

133. **Морська голка звичайна** — *S. acus* Linnaeus, 1758 (обыкновенная морская игла, Greater pipefish). В Україні відзначена біля берегів Криму (гирлова ділянка р. Чорна) лише нещодавно, у 2006 р.
81. Під **Морський коник** — *Hippocampus* Rafinesque, 1810 (морские коньки, Seahorse)
 134. **Морський коник довгорилий*** — *H. guttulatus* Cuvier, 1829 (длиннорылый морской конёк, Longsnouted seahorse). Раніше для Чорного моря виділявся підвид *H. hippocampus microstephanus* Slastenenko, 1937. Зараз деякі вчені розглядають як *H. hippocampus* (Linnaeus, 1758). Видовий статус і ареал потребують, мабуть, уточнень.
20. Ряд **скорпеноподібні** — *Scorpaeniformes* Garman, 1899 (скорпенообразные, scorpionfishes and flatheads)
 32. Родина **довгоперові** — *Dactylopteridae* Gill, 1885 (долгопёровые, flying gurnards)
 82. Під **Довгопер** — *Dactylopterus* La Cépède, 1801 (долгопёры, Flying gurnard)
 135. **Довгопер середземноморський** — *D. volitans* (Linnaeus, 1758) (средиземноморский долгопёр, Mediterranean flying gurnard). В Україні, мабуть, випадкова риба, яка тут була здобута лише одного разу (вересень 1979 р., Одеська затока Чорного моря, 1 екз. завдовжки 18,5 см).
 33. Родина **скорпеніві** — *Scorpaenidae* Risso, 1826 (скорпеновые, scorpionfishes)
 83. Під **Скорпена, Морський йорж** — *Scorpaena* Linnaeus, 1758 (скорпены, морские ерши, Scorpionfish)
 136. **Скорпена європейська, Морський йорж європейський** — *S. porcus* Linnaeus, 1758 (черноморская скорпена, черноморский морской ёрш, European black scorpionfish)
 34. Родина **триглові** — *Triglidae* Risso, 1826 (тригловые, searobins or gurnards)
 84. Під **Тригла-ластівка** — *Chelidonichthys* Kaup, 1873 (триглы-ласточки, Tubfish)
 137. **Тригла жовта, Морський півень жовтий*** — *C. lucernus* (Linnaeus, 1758) (жёлтая тригла, жёлтый морской петух, Yellow tub gurnard). Раніше розглядалася у роді *Trigla* Linnaeus, 1758.
 35. Родина **рогаткові** — *Cottidae* Bonaparte, 1831 (рогатковые, bullheads, sculpins)
 85. Під **Бабець** — *Cottus* Linnaeus, 1758 (подкаменщики, Bullhead)
 138. **Бабець європейський** — *C. gobio* Linnaeus, 1758 (обыкновенный подкаменщик, Bullhead, European freshwater sculpin). Раніше в Україні виділявся підвид *C. gobio gobio* Linnaeus, 1758.
 139. **Бабець малоротий** — *C. microstomus* Heckel, 1837 (малоротый подкаменщик, Baltic sculpin). Раніше розглядався як складова виду *C. gobio* Linnaeus, 1758.
 140. **Бабець строкатоплавцевий** — *C. poecilopus* Heckel, 1837 (пёстроногий подкаменщик, Alpine bullhead, Siberian sculpin). Раніше в Україні розглядався як підвид *C. poecilopus poecilopus* Heckel, 1837.
 21. Ряд **окунеподібні** — *Perciformes* Bleeker, 1859 (окунеобразные, perches, perch-like fishes)

36. Родина **лавракові** — **Moronidae** Johnson, 1984 (лавраковые, temperate basses)
86. Рід **Лаврак** — *Dicentrarchus* Gill, 1860 (лавраки, White seabass)
141. **Лаврак європейський*** — *D. labrax* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный лаврак, Common seabass). Раніше розглядався в роді *Morone* Mitchell, 1814.
37. Родина **серанові, кам'яні окуні** — **Serranidae** Swainson, 1839 (серрановые, каменные окуни, sea basses, groupers)
87. Рід **Кам'яний окунь** — *Serranus* Cuvier, 1816 (каменные окуни, Seabass)
142. **Кам'яний окунь зебра*** — *S. scriba* (Linnaeus, 1758) (каменный окунь-зебра, Painted comber)
143. **Кам'яний окунь ханос** — *S. cabrilla* (Linnaeus, 1758) (каменный окунь-ханос, Comber seabass)
38. Родина **центрархові** — **Centrarchidae** Bleeker, 1859 (центрарховые, sunfishes)
88. Рід **Сонячна риба** — *Lepomis* Rafinesque, 1819 (солнечные рыбы, Sunfish)
144. **Сонячна риба синьозяброва** — *L. gibbosus* (Linnaeus, 1758) (обыкновенная солнечная рыба, Sunfish, Pumpkinseed). Вселенець, натуралізувалася, увійшла до складу нашої іхтіофауни і широко поширилася. Небажаний елемент для іхтіофауни.
39. Родина **окуневі** — **Percidae** Cuvier, 1816 (окунёвые, perches)
89. Рід **Судак** — *Sander* Oken, 1817 (= *Stizostedion* Rafinesque, 1820) (судаки, Zander, Pikeperch)
145. **Судак звичайний** — *S. lucioperca* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный судак, Common zander, Pikeperch)
146. **Судак волзький, Берш*** — *S. volgensis* (Gmelin, 1789) (берш, Volga pikeperch, Volga zander)
147. **Судак морський, Судак буговець*** — *S. marinus* (Cuvier, 1828) (морской судак, Estuarine perch). Відомості про наявність у наших водах за останні 30–40 років відсутні, що дає підстави думати про його зникнення в них.
90. Рід **Окунь прісноводний** — *Perca* Linnaeus, 1758 (пресноводные окуни, River perch)
148. **Окунь звичайний** — *P. fluviatilis* Linnaeus, 1758 (речной окунь, European perch)
91. Рід **Чоп** — *Zingel* Cloquet, 1817 (чопы, Chop)
149. **Чоп звичайний, Чоп великий*** — *Z. zingel* (Linnaeus, 1766) (обыкновенный чоп, большой чоп, Common chop, Zingel)
150. **Чоп малий*** — *Z. streber* (Siebold, 1863) (малый чоп, Danube streber, Danube chop)
92. Рід **Перкарина** — *Percarina* Nordmann, 1840 (перкарины, Percarina). Окремі дослідники вважають, що в роді тільки один вид *P. demidoffii* Nordmann, 1840.
151. **Перкарина чорноморська*** — *P. demidoffii* Nordmann, 1840 (черноморская перкарина, Black Sea percarina). Раніше розглядалася в ранзі підвиду *P. demidoffii demidoffii* Nordmann, 1840.

152. **Перкарина азовська** — *P. maeotica* Kuznetsov, 1888 (азовская перкарина, Azov percarina). Раніше розглядалася в ранзі підвиду *P. demidoffii maeotica* Kuznetsov, 1888.
93. Рід **Йорж** — *Gymnocephalus* Bloch, 1793 (ерши, Ruffe)
 153. **Йорж звичайний** — *G. cernuus* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный ёрш, Common ruffe, Pope)
 154. **Йорж Балона*** — *G. baloni* Holčík & Hensel, 1974 (ёрш Балона, Baloni's ruffe, Danube ruffe)
 - 155 **Йорж смугастий*** — *G. schraetser* (Linnaeus, 1758) (полосатый ёрш, Schraetzer, Yellow pope)
 156. **Йорж носар*** — *G. acerinus* (Gueldenstaedt, 1774) (донской ёрш, Don pope, Donets ruffe, Longsnouted ruffe)
40. Родина **луфареві** — *Pomatomidae* Gill, 1865 (луфарёвые, bluefishes)
 94. Рід **Луфар** — *Pomatomus* La Cépède, 1802 (луфари, Bluefish)
 157. **Луфар звичайний** — *P. saltatrix* (Linnaeus, 1766) (обыкновенный луфарь, Common bluefish)
41. Родина **ставридові** — *Carangidae* Rafinesque, 1815 (ставридовые, jacks and pompanos)
 95. Рід **Ставрида** — *Trachurus* Rafinesque, 1810 (ставриды, Horse mackerel)
 158. **Ставрида атлантична** — *T. trachurus* (Linnaeus, 1758) (атлантическая ставрида, Atlantic horse mackerel). Раніше розглядалася як підвид *T. trachurus trachurus* (Linnaeus, 1758).
 159. **Ставрида чорноморська** — *T. ponticus* Aleev, 1956 (черноморская ставрида, Black Sea horse mackerel). Раніше розглядалася як підвид *T. mediterraneus ponticus* Aleev, 1956.
96. Рід **Риба-лоцман** — *Naucrates* Rafinesque, 1810 (лоцманы, Pilotfish)
 160. **Риба-лоцман звичайна** — *N. ductor* (Linnaeus, 1758) (рыба-лоцман, Pilotfish). В Україні, мабуть, випадкова риба: достовірно відома єдина знахідка 1 екз. в 70-х роках XIX ст. у Чорному морі на рейді м. Одеси.
42. Родина **спарові** — *Sparidae* Bonaparte, 1832 (спаровые, porgies)
 97. Рід **Зубань** — *Dentex* Cuvier, 1814 (зубаны, Dentex)
 161. **Зубань звичайний** — *D. dentex* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный зубан, Common dentex). В Україні, мабуть, випадкова риба. Відзначалася лише в півн.-зах. частині Чорного моря, зокрема в Бурнаському морському районі (1 екз.?, 1957–1961 рр.?). Знахідка викликає сумнів.
 98. Рід **Спар** — *Sparus* Linnaeus, 1758 (спары, Gilthead)
 162. **Спар золотистий** — *S. aurata* Linnaeus, 1758 (золотистый спар, Gilthead seabream). В Україні вперше відзначений в 1987 р. Зараз ця риба постійно здобувається у Чорному морі поблизу Севастополя підводними мисливцями. Можливо, вид вже увійшов до складу нашої іхтіофауни.
 99. Рід **Пагель** — *Pagellus* Valenciennes, 1830 (пагели, Pandora)
 163. **Пагель червоний*** — *P. erythrinus* (Linnaeus, 1758) (красный пагель, Common pandora)
 100. Рід **Морський карась** — *Diplodus* Rafinesque, 1810 (морские караси, Sea bream)
 164. **Морський карась європейський, Ласкир** — *D. annularis* (Linnaeus, 1758) (европейский морской карась, ласкирь, Annular bream).
 165. **Морський карась смугастий, Сарг білий** — *D. sargus* (Linnaeus,

- 1758) (полосатий карась, белый сарг, White seabream). В Україні, мабуть, випадкова риба, оскільки відома лише по 1 екз., який був зловлений в районі Севастополя у 1950 р., проте правильність визначення виду за чучелом викликає сумнів.
166. **Зубарик звичайний*** — *D. puntazzo* (Cetti, 1777) (обыкновенный зубарик, Sharpsnout seabream). Раніше вид розглядався в роді *Puntazzo* Bleeker, 1876.
101. Рід **Бопс** — *Boops* Cuvier, 1814 (бопсы, Bogue)
167. **Бопс смугастий*** — *B. boops* (Linnaeus, 1758) (полосатый бопс, Striped bigeye)
102. Рід **Сарпа** — *Sarpa* Bonaparte, 1831 (сарпы, Goldline)
168. **Сарпа сальповидна** — *S. salpa* (Linnaeus, 1758) (сальповидная сарпа, Salema). В Україні відзначена лише нещодавно у Тендровській затоці (1 екз., 29.07.1998) та біля берегів Криму (1 екз., Балаклавська бухта, 20.09.1999), а зараз увійшла до складу кримської іхтіофауни, зокрема вилов цієї риби у Балаклавській бухті досягає кількох центнерів на рік.
43. Родина **смаридові** — *Centracanthidae* Gill, 1891 (смаридовые, centracanthids, pickarels)
103. Рід **Смарида** — *Spicara* Rafinesque, 1810 (смарида, Pickarel)
169. **Смарида європейська, Менола** — *S. maena* (Linnaeus, 1758) (европейская смарида, менола, Blotched pickarel). Іноді розглядалася як підвид *S. maena maena* (Linnaeus, 1758).
170. **Смарида середземноморська, Спікара** — *Spicara flexuosa* Rafinesque, 1810 (средиземноморская смарида, спикара, Mediterranean pickarel). Іноді розглядалася як підвид *S. maena flexuosa* Rafinesque, 1810, або синонім виду *S. maena* (Linnaeus, 1758).
44. Родина **горбаневі** — *Sciaenidae* Cuvier, 1829 (горбылёвые, drums or croakers)
104. Рід **Горбань, Мелакопія** — *Sciaena* Linnaeus, 1758 (горбыли, мелакопии, Drum)
171. **Горбань темний, Мелакопія темна*** — *S. umbra* Linnaeus, 1758 (тёмный горбыль, тёмная мелакопия, Brown meagre).
105. Рід **Умбріна** — *Umbrina* Cuvier, 1816 (умбрины, Umbrine)
172. **Умбріна світла, Горбань світлий*** — *U. cirrosa* (Linnaeus, 1758) (светлая умбрина, светлый горбыль, Bearded umbrine, Shi drum)
45. Родина **барабулеві, султанкові** — *Mullidae* Cuvier, 1828 (барабулевые, султанковые, goatfishes)
106. Рід **Барабуля, Султанка** — *Mullus* Linnaeus, 1758 (барабули, султанки, Goatfish)
173. **Барабуля чорноморська** — *M. ponticus* Essipov, 1927 (черноморская барабуля, Bluntsnouted mullet, Red mullet). Раніше розглядалася як підвид *M. barbatus ponticus* Essipov, 1927 або вид *M. barbatus* Linnaeus, 1758.
46. Родина **щетинкозубі** — *Chaetodontidae* Bonaparte, 1832 (щетинкозубые, butterflyfishes)
107. Рід **Кабу́ба** — *Heniochus* Cuvier, 1816 (кабу́бы, Pennat coralfish)
174. **Кабу́ба білопера** — *H. acuminatus* (Linnaeus, 1758) (белопёрая кабу́ба, Pennat coralfish). В Україні, мабуть, випадкова риба; відоме єдине

- здобування цієї риби (1 екз., Чорне море, Балаклавська бухта (Крим), 27.10.2003 р.).
47. Родина **помацентрові** — **Pomacentridae** Girard, 1858 (помацентровые, damselfishes)
108. Рід **Хроміс** — *Chromis* Cuvier, 1814 (хромисы, Chromice)
175. **Хроміс звичайний, Морська ластівка*** — *C. chromis* (Linnaeus, 1758) (обыкновенный хромис, морская ласточка, Damselfish)
48. Родина **губаневі** — **Labridae** Cuvier, 1817 (губановые, wrasses)
109. Рід **Губань** — *Labrus* Linnaeus, 1758 (губаны, Lipwrasse)
176. **Губань зелений*** — *L. viridis* Linnaeus, 1758 (зелёный губан, Green wrasse)
110. Рід **Зеленушка** — *Symphodus* Rafinesque, 1810 (= *Crenilabrus* Cuvier, 1817) (зеленушки, Corkwing)
177. **Зеленушка рулена** — *S. tinca* (Linnaeus, 1758) (рулена, Peacock wrasse)
178. **Зеленушка перепілка** — *S. roissali* (Risso, 1810) (зеленушка-перепілка, Five-spotted wrasse)
179. **Зеленушка рябчик** — *S. cinereus* (Bonnaterre, 1788) (зеленушка-рябчик, Gray wrasse)
180. **Зеленушка плямиста** — *S. ocellatus* (Forskål, 1775) (глазчатая зеленушка, Ocellated wrasse)
181. **Зеленушка носата*** — *S. rostratus* (Bloch, 1791) (носатая зеленушка, Longnosed wrasse)
111. Рід **Гребінчастий губань** — *Ctenolabrus* Valenciennes, 1839 (гребенчатые губаны, Goldsinny wrasse)
182. **Гребінчастий губань золотистий*** — *C. rupestris* (Linnaeus, 1758) (гребенчатый губан, Goldsinny wrasse)
49. Родина **піскориєві, піщанкові** — **Ammodytidae** Bonaparte, 1832 (песчанковые, sand lances)
112. Рід **Південний піскорий** — *Gymnammodytes* Duncker et Mohr, 1935 (южные песчанки)
183. **Південний піскорий голий** — *G. cicerellus* (Rafinesque, 1810) (голая песчанка, южная голая песчанка, Smooth sand lance)
50. Родина **драконові** — **Trachinidae** Risso, 1826 (драконовые, weeverfishes)
113. Рід **Морський дракончик** — *Trachinus* Linnaeus, 1758 (морские дракончики, Weever)
184. **Морський дракончик великий** — *T. draco* Linnaeus, 1758 (большой морской дракончик, Greater weever)
51. Родина **зіркоглядів** — **Uranoscopidae** Bleeker, 1859 (звездочётовые, stargazers)
114. Рід **Звичайний зіркогляд** — *Uranoscopus* Linnaeus, 1758 (обыкновенные звездочёты, Stargazer)
185. **Звичайний зіркогляд європейський** — *U. scaber* Linnaeus, 1758 (европейский звездочёт, обыкновенный звездочёт, Atlantic stargazer, European stargazer)
52. Родина **тріохпéрові** — **Tripterygiidae** Hubbs, 1952 (троепёрые, triplefin blennies)

115. Рід **Трьохпёрка** — *Tripterygion* Risso, 1826 (троепёры, Triplefin)
 186. **Трьохпёрка чорноголова*** — *T. tripteronotus* (Risso, 1810) (чорно-головий троепёр)
53. Родина **морські собачки, собачкові** — **Blenniidae** Rafinesque, 1810 (морские собачки, собачковые, combtooth blennies)
116. Рід **Морський собачка** — *Blennius* Linnaeus, 1758 (морские собачки, Blenny)
 187. **Морський собачка метелик** — *B. ocellaris* Linnaeus, 1758 (морская собачка-бабочка, Butterfly-blenny). В Україні, мабуть, випадкова риба; відзначена тільки один раз у Чорному морі біля кримських берегів (Севастополь, 1.10.1904 р., 1 екз.).
117. Рід **Морський собачка-ліпофрис** — *Lipophrys* Gill, 1896 (морские собачки-липофрисы)
 188. **Морський собачка адриатичний** — *L. adriaticus* (Steindachner et Kolombatović, 1883) (адриатическая морская собачка). Раніше вид розглядався в роді *Blennius* Linnaeus, 1758 як *B. trigloides* Valenciennes, 1836. В Україні, мабуть, випадкова риба; відзначена тільки один раз у Чорному морі біля кримських берегів (Панайотова бухта біля Севастополя, 19.06.1924 р., 2 екз. завдовжки до 35 мм).
118. Рід **Морський собачка-саярія** — *Salaria* Forskål, 1775 (морские собачки-саярии, Peacock blenny)
 189. **Морський собачка павич** — *S. pavo* (Risso, 1810) (морская собачка-павлин, Peacock blenny). Раніше вид розглядався в роді *Blennius* Linnaeus, 1758.
119. Рід **Морський собачка-парабленіус** — *Parablennius* Ribeiro, 1915 (морские собачки-парабленниусы)
 190. **Морський собачка Звонимира** — *P. zvonimiri* (Kolombatović, 1892) (морская собачка Звонимира). Раніше вид розглядався в роді *Blennius* Linnaeus, 1758.
 191. **Морський собачка таємничий** — *P. incognitus* (Bath, 1968) (морская собачка инкогнита). Раніше вид розглядався в роді *Blennius* Linnaeus, 1758. В Україні лише нещодавно, у 2002 р., відзначений у Чорному морі біля південних кримських берегів, а вже наступного року почав масово зустрічатися в прибережних водах від Севастополя до мису Фіолент.
192. **Морський собачка червоний** — *P. sanguinolentus* (Pallas, 1814) (красная морская собачка, Rusty blenny). Раніше вид розглядався в роді *Blennius* Linnaeus, 1758.
 193. **Морський собачка довгощупальцевий** — *P. tentacularis* (Brünnich, 1768) (длиннощупальцевая морская собачка, Tentackled blenny). Раніше вид розглядався в роді *Blennius* Linnaeus, 1758.
120. Рід **Сфінксоподібний морський собачка** — *Aidablennius* Whitley, 1947 (Сфинксовидные морские собачки, Sphinx blenny)
 194. **Морський собачка сфінкс** — *A. sphynx* (Valenciennes, 1836) (морская собачка-сфинкс, Sphinx blenny). Раніше вид розглядався в роді *Blennius* Linnaeus, 1758.
121. Рід **Чубатий морський собачка** — *Coryphoblennius* Norman, 1943 (хохлатые морские собачки, Montagu's blenny)
 195. **Чубатий морський собачка мінливобарвний** — *C. galerita* (Linnaeus, 1758) (хохлатая морская собачка, Montagu's blenny)

54. Родина **присоскоперові** — **Gobiesocidae** Bleeker, 1859 (присоскопё-
рые, clingfishes). Деякі фахівці відносять цю родину до окремого ряду
Gobiesociformes.

122. Під **Риба-присосок** — *Lepadogaster* Goüan, 1770 (рыбы-присоски,
Clingfish)

196. **Риба-присосок європейська*** — *L. lepadogaster* (Bonnaterre,
1788) (европейская рыба-присоска, Shore clingfish)

197. **Риба-присосок товсторила*** — *L. candolii* Risso, 1810 (тол-
сторылая присоска, Connemara clingfish). Раніше розглядалася як
L. decandollei Risso, 1810.

123. Під **Короткопера риба-присосок** — *Diplecogaster* Fraser-Brunner,
1938 (короткопёрые уточки)

198. **Короткопера риба-присосок двоплямиста*** — *D. bimaculatus*
(Bonnaterre, 1788) (двухпятнистая короткопёрая уточка, Two-
spotted clingfish). Раніше в Україні відзначався підвид *D. bimaculatus*
bimaculatus (Bonnaterre, 1788). Ще один маловідомий підвид *D. bima-
culatus euxinica* Murgoci, 1964 за поширенням пов'язують лише із
західною частиною Чорного моря і його знаходження в українських во-
дах, мабуть, малоймовірне.

55. Родина **лірові** — **Callionymidae** Bonaparte, 1832 (лировые, dragonets)

124. Під **Піскарка, Морська миша** — *Callionymus* Linnaeus, 1758 (пескар-
ки, Dragonet)

199. **Піскарка сіра*** — *C. risso* Lesueur, 1814 (серая пескарка, Spotted
dragonet). Раніше розглядалася як *C. belenus* Risso, 1826.

200. **Піскарка бура*** — *C. pussilus* Delaroche, 1809 (бурая пескарка,
Brown dragonet). Раніше розглядалася як *C. festivus* Pallas, 1814.

56. Родина **головешкові** — **Odontobutidae** Hoese et Gill, 1993 (головешко-
вые, odontobutids, freshwater sleepers)

125. Під **Головешка** — *Perccottus* Dybowski, 1877 (ротаны-головешки,
Sleeper)

201. **Головешка ротань** — *P. glenii* Dybowski, 1877 (ротан-головешка,
Amur sleeper, Chinese sleeper). Вселенець, увійшла до складу наших
риб, широко поширилася. Вкрай небезпечна для місцевої іхтіофауни
риба.

57. Родина **бичкові** — **Gobiidae** Fleming, 1822 (бычковые, gobies)

126. Під **Тризубий бичок** — *Tridentiger* Gill, 1859 (трёхзубые бычки,
Threethoothed goby)

202. **Тризубий бичок смугастий** — *Tridentiger trigonocephalus* (Gill, 1859)
(полосатый трёхзубый бычок, Chameleon goby, Striped threethoothed goby).
Уперше відловлений 1 екз. завдовжки 44,2 мм 4 вересня 2006 р. в естуарній
зоні річки Чорна (Чорне море, Крим), приблизно за 400 м від впадіння її
в Севастопольську бухту на глибині 4–5 м. Зараз (2008 р.) цей вид
відзначено на різних ділянках Севастопольської бухти, що свідчить про
можливість його натуралізації в Чорному морі.

127. Під **Бичок-афія, Бичок-бланкет** — *Aphia* Risso, 1826 (афии, бланке-
ты, Transparent goby)

203. **Бичок-афія маленький** — *A. minuta* (Risso, 1810) (афия, бланкет,
Transparent goby)

128. Рід **Бычок-лысун** — *Pomatoschistus* Gill, 1863 (бычки-лысуны, бычки-бубыри)
204. **Бычок-лысун малий** — *P. minutus* (Pallas, 1770) (малый бычок-лысун, Sand goby). Раніше виділяли підвид *P. minutus elongatus* (Canestrini, 1861).
205. **Бычок-лысун мрамуровий** — *P. marmoratus* (Risso, 1810) (бычок-лысун мраморный, Marbled goby)
129. Рід **Бычок-кніповичія** — *Knipowitschia* Iljin, 1927 (бычки Книповича)
206. **Бычок-кніповичія довгохвостий** — *K. longicaudata* (Kessler, 1877) (длиннохвостый бычок Книповича, Knipowitsch's goby, Longtail draft goby)
207. **Бычок-кніповичія кавказький** — *K. caucasica* (Berg, 1916) (бычок-бубырь, Caucasian draft goby, Caucasian goby)
130. Рід **Бычок чорноморсько-каспійський, Бычок-неогобіус** — *Neogobius* Iljin, 1927 (черноморско-каспийские бычки)
208. **Бычок кругляк** — *N. melanostomus* (Pallas, 1814) (бычок-кругляк, Round goby)
209. **Бычок ратан** — *N. ratan* (Nordmann, 1840) (бычок-ратан, Ratan goby)
210. **Бычок чорноморсько-азовський** — *N. cephalargoides* Pinchuk, 1976 (черноморско-азовский бычок)
211. **Бычок губань** — *N. platyrostris* (Pallas, 1814) (бычок-губан, Flat-snout goby)
212. **Бычок рижик** — *N. eurycephalus* (Kessler, 1874) (бычок-рыжик, Ginger goby, Mushroom goby). Систематика виду розроблена недостатньо. Допускається, що до нього входять два підвиди: **Бычок рижик одеський** — *N. eurycephalus odessicus* Pinchuk, 1977 і **Бычок рижик азовський** — *N. eurycephalus eurycephalus* (Kessler, 1874).
213. **Бычок головац, Бычок Кесслера** — *N. kessleri* (Günther, 1861) (бычок-головац, бычок Кесслера, Bighead goby, Pontian bighead goby)
214. **Бычок сірман** — *N. syrman* (Nordmann, 1840) (бычок-ширман, Syrman goby)
215. **Бычок пісочник** — *N. fluviatilis* (Pallas, 1814) (бычок-песочник, Monkey goby, Pontian monkey goby)
216. **Бычок гонець** — *N. gymnotrachelus* (Kessler, 1857) (бычок-гонец, Racer goby)
131. Рід **Бычок-мезогобіус** — *Mesogobius* Bleeker, 1874 (бычки-кнуты, Toad goby, Knout goby)
217. **Бычок-мезогобіус жабоголовий, Бычок-жаба** — *M. batrachocephalus* (Pallas, 1814) (бычок-кнут, Knout goby)
132. Рід **Бычок звичайний** — *Gobius* Linnaeus, 1758 (обыкновенные бычки, Common goby)
218. **Бычок звичайний великий, Бычок кругляш** — *G. cobitis* Pallas, 1814 (бычок-кругляш, Giant goby)
219. **Бычок паганель*** — *G. paganellus* Linnaeus, 1758 (бычок-паганель, Rock goby)

220. **Бичок Букчича, Бичок рись*** — *G. buccichi* Steindachner, 1870 (бычок Букчича, бычок-рысь, Bucchich's goby)
221. **Бичок чорний** — *G. niger* Linnaeus, 1758 (чёрный бычок, Black goby)
222. **Бичок жовтоголовий** — *G. xanthocephalus* Heymer et Zander, 1992 (жёлтоголовый бычок, Yellow-headed goby). Уперше в Чорному морі цей вид був відзначений біля Севастополя під назвою *Cabotia schmidtii* de Buen, 1930. Пізніше його відносили до *Gobius fallax* Sarato, 1889, або частіше до *G. auratus* Risso, 1810. Проте дослідження останніх років змінюють номенклатурний статус, оскільки було показано, що останні два види начебто в Чорному морі не зустрічаються, а за зовнішньою морфологією і забарвленням це скоріше за все також новий для Чорного моря **Бичок жовтоголовий** — *G. xanthocephalus* Heymer et Zander, 1992. Нещодавно невеличке угруповування цієї риби знову було відзначено поблизу Севастополя в бухті Козачій.
223. **Бичок червоноротий** — *Gobius cruenatus* Gmelin, 1789 (красноротый бычок, Red-mouthed goby). В Україні нещодавно (2002 р.) відзначений у прибережних водах Криму, зараз спостерігається стала тенденція збільшення чисельності цієї риби.
133. Рід **Бичок-трав'яник** — *Zosterisessor* Whitley, 1935 (бычки-травяники, Grass goby)
224. **Бичок-трав'яник змієголовий** — *Z. ophiocephalus* (Pallas, 1814) (бычок-травяник, Grass goby)
134. Рід **Тупоносий бичок** — *Proterorhinus* Smitt, 1899 (Тупоносые бычки, Tubenose goby). Морфологічні і молекулярні дані свідчать про те, що *P. marmoratus*, єдиний відомий раніше в Україні вид роду, під назвою якого до останнього часу розглядалися і групувалися всі солонуватоводні і прісноводні представники цього роду, не є єдиним чисто прісноводним видом. Припускається, що окрім нього серед солонуватоводних представників можуть існувати й інші види роду.
225. **Тупоносий бичок цуцик** — *P. marmoratus* (Pallas, 1814) (бычок-цуцик, Tubenose goby)
226. **Тупоносий бичок чорноріченський** — *Proterorhinus tataricus* Freyhof et Naseka, 2007 (чернореченский тупоносый бычок, Chornaya tubenose goby)
227. **Тупоносий бичок західний** — *Proterorhinus semilunaris* (Heckel, 1837) (западный тупоносый бычок, Western tubenose goby). Раніше розглядався як *P. marmoratus*.
228. **Тупоносий бичок східний** — *Proterorhinus nasalis* (De Filippi, 1863) (восточный тупоносый бычок, Eastern tubenose goby). Раніше розглядався як *P. marmoratus*.
135. Рід **Бичок-каспіосома** — *Caspiosoma* Iljin, 1927 (каспиосомы)
229. **Бичок-каспіосома каспійський*** — *C. caspium* (Kessler, 1877) (каспиосома, Caspian goby)
136. Рід **Бичок-пуголовочок** — *Benthophiloides* Beling et Iljin, 1927 (пуголовочки)
230. **Бичок-пуголовочок Браунера*** — *B. brauneri* Beling et Iljin, 1927 (бычок Браунера, Beardless tadpole-goby, Brauner's tadpole-goby)

137. Рід **Бичок-пуголовок** — *Benthophilus* Eichwald, 1831 (пуголовки, Tadpole-goby)
 231. **Бичок-пуголовок зірчастий*** — *B. stellatus* (Sauvage, 1874) (звёздчатая пуголовка, Stellate tadpole-goby). Вказувався і для Сів. Дінця, але потрібні додаткові матеріали аби вирішити питання, який вид там мешкає: *B. durrelli* чи *B. stellatus*. В останні принаймні 25–30 років відомості про наявність виду в Сіверському Дінці відсутні.
232. **Бичок-пуголовок голий** — *B. nudus* (Berg, 1898) (черноморская пуголовка, Black Sea tadpole-goby, Naked tadpole-goby). Раніше розглядався як підвид *B. macrocephalus ponticus* (Berg, 1916), але частіше як вид *B. stellatus* (Sauvage, 1874).
233. **Бичок-пуголовок донський** — *B. durrelli* Boldyrev et Bogutskaya, 2004 (донская пуголовка, Don tadpole-goby, Durrell's tadpole-goby). Припускається, що може зустрічатися в Сіверському Дінці, де раніше, в 30-і роки минулого сторіччя і пізніше, відзначався, можливо, під назвою *B. stellatus* (Sauvage, 1874).
58. Родина **баракудові** — *Sphyraenidae* Rafinesque, 1815 (барракудовые, barracudas, sea pikes)
 138. Рід **Баракуда, Сфірена** — *Sphyraena* Röse, 1793 (барракуды, сфирены, Barracuda)
 234. **Баракуда європейська** — *S. sphyraena* (Linnaeus, 1758) (европейская барракуда, European barracuda). Іноді плутають з *S. barracuda* (Edwards, 1771). Рідкісний у нас вид. Відзначалася біля кримських берегів (Балаклава, 1905 р., 1 екз.; Севастополь, 1950 р., 1 екз.) та в півн.-зах. частині Чорного моря (у 1945–1946 рр. неодноразово (?) зустрічалася в районі Одеси, зокрема, 17.09.1946 р. в Одеській бухті був відловлений 1 екз. завдовжки 37 см і масою 150 г). Нещодавно (2007 р.) 2 екз. цієї риби знову зловили в районі Севастополя (на виході зі Стрілецької бухти і в Балаклавській бухті).
235. **Баракуда червона** — *S. pinguis* Günther, 1874 (красная барракуда, Red barracuda). У Чорному морі біля наших берегів вперше була описана під назвою **Баракуда тупорила** — *S. obtusata* Cuvier et Valenciennes, 1829. В Україні, мабуть, випадкова риба. Відома з Балаклавської бухти (Чорне море, Крим), де 2 статевонезрілі екз. завдовжки 11,5 і 11,7 см і масою тіла відповідно 9,4 і 11,7 г були зловлені 20 серпня 1999 р. на глибині 16–18 м.
59. Родина **скумбрієві** — *Scombridae* Rafinesque, 1815 (скумбриёвые, scombrids, mackerels, tunas and bonitos)
 139. Рід **Тунець** — *Thunnus* South, 1845 (тунцы, Tuna)
 236. **Тунець блакитний** — *T. thynnus* (Linnaeus, 1758) (голубой тунец, Bluefin tuna). Раніше в Україні відзначали підвид *T. thynnus thynnus* (Linnaeus, 1758). Принаймні останні 35–40 років для наших вод не вказувався.
140. Рід **Пеламіда** — *Sarda* Cuvier, 1829 (пеламиды, Bonito)
 237. **Пеламіда атлантична** — *S. sarda* (Bloch, 1793) (атлантическая пеламида, Atlantic bonito). В Україні принаймні в останні 10–15 років зустрічається вкрай рідко.
141. Рід **Скумбрія** — *Scomber* Linnaeus, 1758 (скумбрии, Mackerel)

238. **Скумбрія атлантична** — *S. scombrus* Linnaeus, 1758 (атлантическая скумбрия, Atlantic mackerel)
239. **Скумбрія японська** — *S. japonicus* Houttuyn, 1782 (японская скумбрия, Japan mackerel). Раніше у нас розглядалася як підвид *Scomber japonicus colias* Gmelin, 1789. В Україні, мабуть, випадкова риба, яка відома лише з півн.-зах. частини Чорного моря (район с. Чорноморка поблизу Одеси, 1 екз. завдовжки 22,3 см, 9.07.1954 р.).
60. Родина **мечорилі** — *Xiphiidae* Gill, 1810 (мечерылые, swordfishes)
 142. Під **Риба-меч, Мечорил** — *Xiphias* Linnaeus, 1758 (меч-рыбы, мечерылы, Swordfish)
 240. **Риба-меч звичайна, Мечорил звичайний** — *X. gladius* Linnaeus, 1758 (меч-рыба, меченос, Broadbill swordfish, Swordfish). В останні десятиріччя XX ст. біля наших берегів фактично не відзначалася.
22. Ряд **камбалоподібні** — *Pleuronectiformes* Bleeker, 1859 (камбалообразные, flatfishes)
 61. Родина **калканові** — *Scophthalmidae* Jordan, 1923 (калкановые, scophthalmids, turbot)
 143. Під **Камбала-калкан** — *Psetta* Swainson, 1839 (калканы, псетты, Turbot)
 241. **Камбала-калкан чорноморська** — *P. maeotica* (Pallas, 1814) (Linnaeus, 1758) (черноморский калкан, Black Sea turbot). Раніше розглядалася як підвид *P. maeotica maeotica* (Pallas, 1814).
 242. **Камбала-калкан азовська** — *P. torosa* (Rathke, 1837) (азовский калкан, Azov turbot). Раніше розглядалася в ранзі підвиду *P. maeotica torosa* (Rathke, 1837). Видовий статус потребує уточнень.
 144. Під **Ромб** — *Scophthalmus* Rafinesque, 1810 (ромбы, Brill)
 243. **Ромб гладенький** — *S. rhombus* (Linnaeus, 1758) (гладкий ромб, Brill). В Україні, мабуть, випадкова риба, яка відома з узбережжя Криму (1 екз., Феодосія, Кесслер, 1877; 2 екз., Карадаг, 13 і 15.07.1946 р.).
62. Родина **камбалові** — *Pleuronectidae* Rafinesque, 1815 (камбаловые, righteyed flounders)
 145. Під **Річкова камбала** — *Platichthys* Girard, 1854 (речные камбалы, Flounder)
 244. **Річкова камбала чорноморська, Глось** — *P. luscus* (Pallas, 1814) (черноморская камбала, глосса, Black Sea flounder). Раніше розглядалася як підвид *P. fesus luscus* (Pallas, 1814) чи вид *P. fesus* (Linnaeus, 1758).
63. Родина **арноглові, ромбові** — *Bothidae* Jordan, 1923 (арноглоссо-вые, ромбовые, lefteyed flounders)
 146. Під **Арноглось** — *Arnoglossus* Bleeker, 1862 (арноглоссы, Lambtongue flounder)
 245. **Арноглось середземноморська, Камбала Кесслера*** — *A. kessleri* Schmidt, 1915 (средиземная арноглосса, камбала Кесслера, Scaldback)
64. Родина **солесві, косороті** — *Soleidae* Bonaparte, 1832 (солеевые, косоротые, soles)
 147. Під **Морський язик** — *Pegusa* Günther, 1862 (морские языки, Sole)
 246. **Морський язик піщаний** — *P. lascaris* (Risso, 1810) (песчаный морской язык, Sand sole). Раніше вид відносили до роду *Solea* Quinsell, 1806.

23. Ряд **скелезубоподібні** — **Tetraodontiformes** Berg, 1955 (скалозубообразные, puffers and filefishes, toby)

65. Родина **спинорогові** — **Ballistidae** Rafinesque, 1810 (спинороговые, triggerfishes)

148. Рід **Спиноріг** — **Batistes** Linnaeus, 1758 (спинороги, Triggerfish)

247. **Спиноріг сірий** — ***B. capriscus*** Gmelin, 1789 (серый спинорог, Gray triggerfish). В Україні, мабуть, випадкова риба (?): у 20-і роки XX ст. відзначалася в Стрілецькій бухті Севастополя та біля Балаклави; 1 екз. (самець завдовжки 43,8 см і масою 1320 г) був зловлений у січні 1967 р. у Чорному морі (Крим, Севастопольська бухта).

Вище, при розгляді видів, спеціально відзначалася можливість випадкового знаходження окремих з них у наших водах, але слід згадати і деяких інших риб, існування яких у водах країни є, на наш погляд, також, можливо, проблематичним і тому вони не включені до загального складу іхтіофауни. На ряд з них вказувалося нами раніше (Мовчан, 2006), проте іноді, при розгляді регіональних списків та в окремих публікаціях, згадуються й інші види. Зокрема, *Lampetra planeri* (Bloch, 1784) (Petromyzontidae) нібито знайдена у карпатських притоках р. Сан (Туряннин, 1982), але доля знахідки не відома; *Scyliorhinus canicula* (Linnaeus, 1758) (Scyliorhinidae) — вказується начебто для узбережжя Криму лише Г. Патке (Rathke, 1837); *Alosa caspia paleostomi* (Sadowsky, 1934) (Clupeidae) — для прибережної зони чорноморського узбережжя Криму (Болтачев, 2003); *Syngnathus phlegon* Risso, 1827 і *Hippocampus hippocampus* (Linnaeus, 1758) (Syngnathidae) — для відкритої ділянки Чорного моря в районі Севастополя (Салехова и др., 2007) і для Азовського, Чорного морів (Slattenko, 1936, 1939); *Scorpaena notata* Rafinesque, 1810 (Scorpaenidae) — для району Севастополя (Slattenko, 1936, 1939, Болтачев, 2003), ареал виду поки ще точно не визначений, фахівці Інституту біології південних морів (Севастополь) начебто зловили нещодавно 1 екз., який було втрачено; *Aspitrigla cuculus* (Linnaeus, 1758) (= *Trigla pini* Bloch, 1793) (Triglidae) — 1 екз. зберігається в ЗІН РАН з етикеткою «*Tauria*, Demidoff, 1842». А.М. Световидов (1964) вважає, що цей вид, мабуть, є в Чорному морі, зокрема й біля берегів Криму; *Eutrigla gurnardus* (Linnaeus, 1758) (= *Trigla gurnardus* Linnaeus, 1758) (Triglidae) — начебто відзначена П. Палласом (Pallas, 1814) біля берегів Криму; обидві тригли й досі ніким більше не відзначалися; *Chromogobius quadrivittatus* (Steidachner, 1863) (Gobiidae) — начебто є в північно-західній частині Чорного моря (Северо-западная..., 2006); *Euthynnus alletteratus* (Rafinesque, 1810) (Scombridae) — відомий тільки біля берегів Болгарії, А.М. Световидов вважає, що захід його у Чорне море був випадковим. Цей перелік можна б продовжувати й далі, зокрема за рахунок видів, які відзначені загалом для Чорного моря, але достовірно невідомі біля берегів України. Невизначеність пов'язана з тим, що окремі дослідники не дотримуються обов'язкового правила супроводити матеріал детальною етикеткою і зберігати чи передавати його на збереження у відповідні фонди, або незадовільним на даний момент рівнем досліджень. У нашому випадку існує недостатня фактична аргументованість для того, аби включити у фауністичні списки країни як названі раніше (Мовчан, 2006), так і наведені вище види риб.

Міноги і риби, як відомо, є найчисленнішою групою хребетних тварин і загалом нараховують, за даними Дж. Нельсона (Nelson, 2006), 27 977 сучасних видів

(всіх інших хребетних лише 26 784 види), які належать до 4494 родів, 515 родин і 62 рядів. Проте наведені дані не є сталими, оскільки в міру накопичення відомостей періодично проводяться відповідні ревізії, завдяки чому деякі види відносять до синонімів, підвиди переводять у види і, разом з тим, постійно описується чимало нових для науки видів. У цьому плані цікаву динаміку зростання чисельного складу світової іхтіофауни наводить названий вище автор, за матеріалами якого на 1976 р. було відомо 18 818 видів (450 родин), на 1984 — 21 723 (445), на 1994 — 24 618 (482) і на 2006 — 27 977 видів (515 родин), і який вважає, що загальне число видів світової іхтіофауни може складати близько 32,5 тисяч.

Таблиця. Співвідношення таксонів міног і риб України з таксонами світової іхтіофауни (в чисельнику вказуються наші дані по Україні, в знаменнику — дані по світовій іхтіофауні (Nelson, 2006))

Table. Interrelation of the lamprey and fish taxa number in Ukraine and in the World fish fauna (numerator — Ukraine, denominator — World fauna after Nelson, 2006)

Ряди	Родини	Роди	Види
1. Міногоподібні — Petromyzontiformes	1/3	1/10	2/38
2. Катраноподібні — Squaliformes	1/6	1/24	1/97
3. Скатоподібні — Rajiformes	2/4	2/32	2/285
4. Осетроподібні — Acipenseriformes	2/2	3/6	7/27
5. Вугреподібні — Anguilliformes	2/15	2/141	2/791
6. Оселедцеподібні — Clupeiformes	2/5	6/84	9/364
7. Короподібні — Cypriniformes	4/6	36/321	70/3268
8. Сомоподібні — Siluriformes	2/35	3/446	3/2867
9. Лососеподібні — Salmoniformes	1/1	6/11	7/66
10. Щукоподібні — Esociformes	2/2	2/4	2/10
11. Тріскоподібні — Gadiformes	2/9	4/75	4/555
12. Ошибнеподібні — Ophidiiformes	1/5	1/100	1/385
13. Вудильниковидні — Lophiiformes	0/18	1/66	1/313
14. Кефалеподібні — Mugiliformes	1/1	3/17	6/72
15. Атериноподібні — Atheriniformes	1/6	1/48	3/312
16. Сарганоподібні — Beloniformes	2/5	2/36	2/227
17. Коропозубоподібні — Cyprinodontiformes	1/10	1/109	1/1013
18. Зеусоподібні — Zeiformes	1/6	1/16	1/32
19. Колючкоподібні — Gasterosteiformes	2/11	5/71	10/278
20. Скорпеноподібні — Scorpaeniformes	4/26	4/279	6/1477
21. Окунеподібні — Perciformes	25/160	57/1539	100/10033
22. Камбалоподібні — Pleuronectiformes	4/14	5/134	6/678
23. Чотиризубоподібні — Tetraodontiformes	1/9	1/101	1/357
Загалом в Україні	65	148	247
Загалом у світі*	515	4494	27 977

* у світовій іхтіофауні виділяють загалом 62 ряди сучасних риб.

У цій роботі загалом нами розглянуто 247 видів міног і риб фауни України, які належать до 148 родів 65 родин 23 рядів і 3 класів. Число наведених видів, мабуть, як і у світовій іхтіофауні, не може бути стабільним, оскільки постійно проводяться ревізії багатьох груп риб (оселедці, пічкурі, марени, щипавки, бички, ін.), часто з використанням сучасних біохімічних і генетичних методів, завдяки чому в багатьох випадках суттєво змінюються погляди на обсяг окремих видів, що дозволяє виділяти з них та описувати нові види. Багатьом підвидам зараз надають статус окремих видів, описуються нові для науки види, або знаходять нові для нашої іхтіофауни види.

Іхтіофауна України складає лише невеличку частку світової іхтіофауни, про що свідчить їх співвідношення (табл.). До того ж, до першої з них залишається, як показано у викладеному вище, чимало питань, які потребують спеціального вивчення. Безумовно, наведені нами дані щодо іхтіофауни України потребують подальших уточнень і коригування, що безпосередньо пов'язано з кропіткою роботою з вивчення фауністичного складу міног і риб. На жаль, доводиться констатувати факт відсутності в Україні постійної служби фауністичного моніторингу й обмеженого числа фахівців-фауністів.

Висновки

Наше бачення сучасного стану іхтіофауни країни не претендує на абсолютну повноту, але підбиває певний підсумок сьогодишньої вивченості рибного населення наших водойм та, сподіваємося, приверне більшу увагу зокрема й до іхтіофауністичних досліджень в Україні, і в подальшому стане в пригоді при виконанні робіт з систематики і фауністики та може бути покладено в основу єдиної для нашої країни номенклатури міног і риб. Безумовно, цьому сприятиме створення єдиного банку фактичних даних — Національних фондів колекцій міног і риб — основою якого, на наш погляд, можуть стати фондів колекції Зоологічного музею Національного науково-природничого музею Національної АН України (Київ), де на сьогодні накопичено понад 130 тис. екземплярів цих тварин. На нашу думку, було б вкрай доцільним щоб цей музей постійно отримував від інших установ на довгострокове зберігання в ньому міног і риб. Свій внесок у створення Національних фондів колекцій міног і риб може зробити будь-хто з науковців, який зможе передати до фондосховища цікавих, рідкісних або невідомих йому мешканців наших водойм.

Ми щиро вдячні О.М. Котляру (Інститут океанології РАН, Москва) за допомогу при уточненні статусу багатьох вищих таксонів риб, особлива наша вдячність Н.Г. Богуцькій і О.М. Насєці (Зоологічний інститут РАН, Санкт-Петербург) за критичні зауваження і поради до поліпшення змісту цієї праці.

- Амброз А.И. Рыбы Днепра, Южного Буга и Днепро-Бугского лимана. — К.: Изд-во АН УССР, 1956. — 404 с.
- Атлас пресноводных рыб России. В двух томах. / Под редакцией Ю.С. Решетникова. — М.: Наука, 2002. — 380 + 254 с.
- Белинг Д.Е. Очерки по ихтиофауне Днепра. 1. Ихтиофауна Днепро-Бугского бассейна под Киевом // Тр. Днепр. биол. ст. — 1914. — № 1. — С. 53–110.
- Белинг Д. Матеріали до іхтіофауни р. Південний Буг // 36. праць Дніпр. біол. станції. — 1927. — Ч. 2. — С. 334–356.

- Белінг Д. О. Дніпро та його рибні багатства. — К.: Вид-во ВУАН, 1935. — 164 с.
- Белінг Д. Іхтіофауна р. Десни // Зб. праць зоол. музею. — 1936. — № 16. — С. 93–103.
- Белінг Д., Гіммельрейх К. Риби р. Берди і Обіточної // Доп. АН УРСР. — 1940. — № 10. — С. 3–5.
- Беляев Л. Д. Іхтіофауна низов'їв притоків середнього течія Дніпра // Вестн. Днепропетров. н.-и. ін-та гідробіології. — 1960. — № 12. — С. 209–226.
- Берг Л. С. Фауна России и сопредельных стран. Рыбы (Marsipobranchii и Pisces). Т. 3. Ostariophysi. Вып. 1. — СПб.: Изд. Имп. акад. наук, 1912. — С. 1–336.
- Берг Л. С. Фауна России и сопредельных стран. Рыбы (Marsipobranchii и Pisces). Т. 3. Ostariophysi. Вып. 2. — СПб.: Изд. Имп. акад. наук, 1914. — С. 337–846.
- Берг Л. С. Рыбы пресных вод СССР и сопредельных стран. Ч. 1 (3 изд.). — Л.: Изд-во Всесоюз. ин-та озёрн. и речн. рыбн. хоз-ва, 1932. — С. 1–544.
- Берг Л. С. Рыбы пресных вод СССР и сопредельных стран. Ч. 2 (3 изд.). — Л.: Изд-во Всесоюз. ин-та озёрн. и речн. рыбн. хоз-ва, 1933а. — С. 545–903.
- Берг Л. С. Фауна СССР и сопредельных стран. Рыбы. Marsipobranchii и Pisces. Ostariophysi. Т. 3. Вып. 3. — Л.: Изд-во АН СССР, 1933 б. — С. 705–846.
- Берг Л. С. Рыбы пресных вод СССР и сопредельных стран. Ч. 1 — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1948. — С. 1–466.
- Берг Л. С. Рыбы пресных вод СССР и сопредельных стран. Ч. 2 — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1949. — С. 467–926.
- Берг Л. С. Рыбы пресных вод СССР и сопредельных стран. Ч. 3 — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1949. — С. 937–1382.
- Берг Л. С. Система рыбообразных и рыб, ныне живущих и ископаемых. 2-е издание, исправленное и дополненное — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1955. — 287 с. — Тр. Зоол. ин-та; Т. 20.
- Балабай П. П. До вивчення іхтіофауни басейну верхнього Дністра // Наук. зап. Природознавчого музею Ін-ту агробіології ВН УРСР. — 1952. — 2. — С. 3–23.
- Богущая Н. Г., Мовчан Ю. В., Фрайхоф Й. Находки усача Валецкого, *Barbus waleckii* (Cyprinidae), в Украине с краткими замечаниями о видах рода *Barbus*, распространенных в бассейнах Днестра и Вислы // Вестн. зоологии. — 2004. — № 2. — С. 87–92.
- Богущая Н. Г., Насека А. М. Каталог бесчелюстных и рыб пресных и солоноватых вод России с номенклатурными и таксономическими комментариями. — М.: Товарищество научных изданий КМК, 2004. — 389 с.
- Болтачев А. Р. Іхтіофауна шельфа Крима. Біологічне і ландшафтне різноманіття Крима: проблеми і перспективи. — Симферополь: Сонат, 1999. — С. 113–116 (Науч.-практ. дискус.-аналит. сб. «Вопросы развития Крима»; Вып. 11).
- Болтачев А. Р. Таксономічне різноманіття. — В кн.: Современное состояние биоразнообразия прибрежных вод Крима (Черноморский сектор). Іхтіофауна черноморського побережжя Крима. — Севастополь: ЕКОСИ-Гідрофізика, 2003. — С. 364–379.
- Болтачев А. Р., Астахов Д. А. Необычная находка длинноперой вымпельной рыбы-бабочки *Heniocnus acuminatus* (Chaetodontidae) в Балаклавской бухте (Севастополь, юго-западный Крым) // Вopr. іхтіології. — 2004. — 44, № 6. — С. 853–854.
- Болтачев А. Р., Васильева Е. Д., Данилюк О. Н. Первая находка китайского полосатого трехзубого бычка *Tridentiger trigonopcephalus* (Perciformes, Gobiidae) в Черном море (эстуарий реки Черная, Севастопольская бухта) // Вopr. іхтіології. — 2007. — 47, № 6. — С. 847–850.
- Болтачев А. Р., Гаевская А. В., Зуев Г. В., Юрахно В. М. Северная путассу *Micromesistius poutassou* (Risso, 1826) (Pisces: Gadidae) — новый для фауны Черного моря вид // Экология моря. — 1999. — Вып. 48. — С. 79–82.
- Болтачев А. Р., Данилюк О. Н., Пахоруков Н. П. О вселении солнечной рыбы *Lepomis macrochirus* (Perciformes, Centrarchidae) во внутренние водоемы Крима // Вopr. іхтіології. — 2003. — 43. — № 6. — С. 853–856.
- Болтачев А. Р., Зуев Г. В., Корнейчук Ю. М., Гуцал Д. К. О находке круглой сардинеллы *Sardinella aurita* (Clupeidae) в Черном море у берегов Крима // Вopr. іхтіології. — 2000. — 40. — № 2. — С. 275–276.
- Болтачев А. Р., Карпова Е. П., Данилюк О. Н. Результаты исследований іхтіофауны черноморской прибрежной зоны Крима // Сучасні проблеми теоретичної і практичної іхтіології: Тези І міжнар. іхтіол. наук.-практ. конф. (Канів, 18–21 вересня 2008 р.) — Канів, 2008. — С. 18–20.
- Болтачев А. Р., Юрахно В. М. Новые свидетельства продолжающейся медитерранизации іхтіофауны Черного моря // Вopr. іхтіології. — 2002. — 42. — № 6. — С. 744–750.

- Бурнашев М.С., Гаврилица Л.А., Яровая С.И. Изменения в составе ихтиофауны и биологии основных промысловых рыб Днестровского лимана после зарегулирования р. Днестр // Уч. зап. Кишинев. ун-та. — 1967. — **89**. — С. 72–86.
- Бурнашев М.С., Чепурнов В.С., Долгий В.Н. Рыбы и рыбный промысел реки Днестр // Уч. зап. Кишинев. ун-та. — 1954. — **13** (биол.). — С. 17–40.
- Бурнашев М.С., Чепурнов В.С., Кубрак И.Ф. и др. Материалы по ихтиофауне лимана Сасык (Кундук) в течение лета 1956 г. // Учен. зап. Кишинев. ун-та. — 1958. — **38**. — С. 62–90.
- Вайнштейн А.С. Іхтіофауна басейну верхнього Дністра // Бюл. ін-ту гідробіології. — 1958. — № 1. — С. 67–71.
- Варпаховский Н.А. Определитель пресноводных рыб Европейской России. — Спб., 1898. — 240 с.
- Васильева Е.Д., Богородский С.В. Два новых вида бычков (Gobiidae) в ихтиофауне Черного моря // Вопр. ихтиологии. — 2004. — 44. — № 5. — С. 599–606.
- Виноградов К.О. Іхтіофауна північно-західної частини Чорного моря. — К.: Вид-во АН УРСР, 1960. — 116 с.
- Владыков В. Рыбы Подкарпатской Руси и их главнейшие способы ловли. — Ужгород, 1926. — 151 с.
- Власова Е.К. Материалы по ихтиофауне Закарпаття // Науч. зап. Ужгород. ун-та. — 1956. — **16**. — С. 3–38.
- Волошкевич О.М. Анотований список риб Дунайського біосферного заповідника. — Біорізноманітність Дунайського біосферного заповідника, збереження та управління / Кол. авт. — К.: Наук. думка, 1999. — С. 564–567.
- Грацианов В.И. Опыт обзора рыб Российской Империи в систематическом и географическом отношении // Тр. отдела ихтиологии Имп. Русск. о-ва акклиматизации животных и растений. — М.: Вильде, 1907. — 567 с.
- Делямуре С.Л. Рыбы пресных водоемов. — Симферополь: Крым, 1966. — 66 с.
- Денщик В.А. Современное состояние фауны рыб бассейна среднего течения Северского Донца: Автореф. дис. ... канд. биол. наук. — Киев, 1994. — 24 с.
- Денщик В.А. Игла черноморская (*Syngnatus nigrolineatus* Eichwald) в бассейне Северского Донца // Вестн. зоологии. — 1997. — № 1–2. — С. 32.
- Денщик В.А., Самчук Н.Д. Находки многоиглой колюшки южной — *Pungitius platygaster platygaster* (Kessler) в бассейне Северского Донца // Вестн. зоологии. — 1990. — № 6. — С. 39.
- Дирипаско О.А. Анализ состава ихтиофауны малых рек северного Приазовья в связи с геоморфологическими особенностями их бассейнов // Гидробиол. журн. — 2002. — **38**. — № 3. — С. 52–58.
- Дирипаско О.А., Демченко Н.А., Кулик П.В., Заброда Т.А. Расширение ареала солнечного окуня, *Lepomis gibbosus* (Centrarchidae, Perciformes), на восток Украины // Вестн. зоологии. — 2008. — № 3. — С. 269–273.
- Дирипаско О.А., Изергин Л.В., Яновский Э.Г. и др. Определитель рыб Азовского моря. — Бердянск: ЗАО «Газета «Приазовский рабочий», 2001. — 110 с.
- Долгий В.Н. Влияние антропогенных факторов на видовой состав, численность и рыбохозяйственное значение ихтиофауны Кучурганского водохранилища // Всесоюз совещ. по пробл. кадастра и учета животного мира: Тез. докл., ч. 3. — Уфа: Башкир. книж. изд-во, 1989. — С. 337–338.
- Емельяненко П. Рыбы Днепровского бассейна // Вестн. рыбопромышленности. — Петроград, 1914. — № 10/11. — 52с.
- Жукинський В.Н., Вятчанина Л.И., Щербуха А.Я. Формализованная характеристика ихтиофауны Украины для оценки ее состава и состояния популяций // Гидробиол. журн. — 1995. — **31**. — № 4. — С. 17–41.
- Залевський С.В. Рибогосподарське освоєння водоймищ на р. Південний Буг // Наук. праці Укр. н.-д. ін-ту рибн. гос-ва. — 1962. — **14**. — С. 38–47.
- Залуми С.Г. Изменения в ихтиофауне низовьев Днепра и Днепровско-Бугского лимана в связи с гидростроительством // Вестн. зоологии. — 1967. — № 3. — С. 66–69.
- Залуми С.Г. Современный состав и некоторые закономерности формирования ихтиофауны низовьев Днепра в условиях зарегулирования и сокращения речного стока // Вопр. ихтиологии. — 1970. — **10**. — № 5. — С. 770–789.
- Залумі С. Видовий склад, поширення та врожайність молоді риб пониззя Дніпра у зв'язку з зарегулюванням і скороченням стоку. — Вплив зарегульованого стоку на біологію та чисельність промислових риб. — К.: Наук. думка, 1967. — С. 70–90.
- Замбриборщ Ф.С. О современных тенденциях изменений черноморских ихтиоценозов // Вопр. ихтиологии. — 1985. — **25**. — № 4. — С. 683–690.

- Зернов С.А. К вопросу об изучении жизни Черного моря // Зап. Импер. АН. — Спб., 1913. — 32. — № 1. — 299 с.
- Зимбалева Л.Н., Сухойван П.Г., Черногоренко М.И. и др. Беспозвоночные и рыбы Днепра и его водохранилищ. — Киев: Наук. думка, 1989. — 245 с.
- Кесслер К.Ф. Естественная история губерний Киевского учебного округа. Рыбы. — Киев: Университет, 1856. — 98 с.
- Кесслер К. Путешествие с зоологической целью к северному берегу Черного моря и в Крым в 1858 г. — Киев, 1860. — 248 с.
- Кесслер К. Рыбы, водящиеся и встречающиеся в Арало-каспийско-понтийской ихтиологической области. — Спб., 1877. — 360 с. — (Тр. Арало-Касп. экспедиции; Вып. 4).
- Книпович Н.М. Определитель рыб Чёрного и Азовского морей. — М., 1923. — 130 с.
- Козлов В.И. Амурский чебачок (*Pseudorasbora parva* Schl.) — новый вид ихтиофауны бассейна Днепра // Вестн. зоологии. — 1974. — № 1. — С. 77–78.
- Колюшев І.І. Короткий визначник риб Закарпатської області УРСР. — Ужгород: Вид-во Ужгород. ун-ту, 1949. — 33 с.
- Короткий Й.І. Іхтіофауна порожистої частини Дніпра та її зміни під впливом греблі Дніпрельстану // Вісн. Дніпропетровськ. гідробіол. станції. — 1937. — № 2. — С. 133–141.
- Короткий И.И., Харитонов Н.Н. Современное состояние рыбного хозяйства реки Сев. Донец и перспективы его развития // Труды Научно-исследовательского института рыб. хозяйства УАСХН. — 1958. — № 11. — С. 231–250.
- Кухта Л.Ф. Про шкідливість карликового сомика // Охороняймо природу. — Ужгород: Карпати, 1964. — С. 214–222.
- Линдберг Г.У., Герд А.С. Словарь названий пресноводных рыб СССР на языках народов СССР и европейских стран. — Л.: Наука, 1972. — 368 с.
- Линдберг Г.У., Герд А.С., Расс Е.С. Словарь названий морских промысловых рыб мировой фауны. — Л.: Наука, Ленингр. отделение, 1980. — 563 с.
- Лошаков А.С. Ихтиофауна рек Берды и Обиточной // Вопр. ихтиологии. — 1963. — 3. — № 2. — С. 235–242.
- Ляшенко О.Ф. Риби пониззя Дунаю та їх промислові значення // Тр. Ін-ту гідробіології. — 1952. — № 27. — С. 28–66.
- Ляшенко О.Ф. Біологія молоді промислових видів риб нижнього Дніпра і Дніпровсько-Бузького лиману. — К.: Вид-во АН УРСР, 1958. — 116 с.
- Маркевич О.П., Короткий Й.І. Визначник прісноводних риб УРСР. — К.: Рад. шк., 1954. — 208 с.
- Маркевич О.П., Татарко К.І. Російсько-українсько-латинський зоологічний словник: термінологія і номенклатура. — К.: Наук. думка, 1983. — 412 с.
- Мельников Г.Б., Чаплина А.М. Ихтиофауна и перспективы рыбохозяйственного освоения рек Кальмиуса и Грузского Еланчика // Гидробиол. журн. — 1965. — 1, № 2. — С. 43–47.
- Міжнародний кодекс зоологічної номенклатури. Видання четверте. Ухвалений Міжнародним союзом біологічних наук. Пер. з англ. і фр. — К.: Бібліотека офіційних видань, 2003. — XLIII+175 с.
- Мітій І.С., Антоновський О.Г., Демченко В.О. та ін. Риби Молочного лиману. — Мелітополь: МДПУ, 2003. — 75 с.
- Мовчан Ю.В. Круглоротые. Рыбы // Редкие и исчезающие растения и животные Украины: Справочник. — Киев: Наук. думка, 1988. — С. 136–157.
- Мовчан Ю.В. Первая находка головешки (ротана) — *Percottus glehnii* Dybowski (Pisces, Eleotridae) в водоемах Украины // Вестн. зоологии. — 1989. — № 5. — С. 87.
- Мовчан Ю.В. Современный видовой состав круглоротых и рыб бассейна реки Тисы в пределах Украины // Вопр. ихтиологии. — 2000. — 40. — № 1. — С. 121–123.
- Мовчан Ю.В. До іхтіофауни басейну нижньої течії Дунаю в межах України // Вісн. націон. наук.-природн. музею. — 2001. — № 1. — С. 138–141.
- Мовчан Ю.В. Перша знахідка сонячної риби — *Lepomis gibbosus* (Linnaeus) (Pisces, Centrarchidae) в басейні р. Південний Буг // Вестн. зоологии. — 2002. — № 5. — С. 84.
- Мовчан Ю.В. До характеристики різноманіття іхтіофауни прісноводних водойм України (таксономічний склад, розподіл по річкових басейнах, сучасний стан) // Зб. пр. Зоол. музею. — 2005. — № 37. — С. 70–82.
- Мовчан Ю.В. Зауваження до складу іхтіофауни України (нечисленні, рідкісні, зниклі і нові види) та сучасні зміни в номенклатурі її таксонів (у порядку обговорення) // Зб. пр. Зоол. музею. — 2006. — № 38. — С. 34–43.

- Мовчан Ю.В., Денщик В.А. Первая находка голяна обыкновенного — *Phoxinus phoxinus* (Linnaeus)(Pisces, Cyprinidae) в бассейне Северского Донца // Вестн. зоологии. — 1992а. — № 1. — С. 84.
- Мовчан Ю.В., Денщик В.А. Первая находка тюльки — *Clupeonella cultriventris* (Nordmann) (Pisces, Cyprinidae) в бассейне Северского Донца // Вестн. зоологии. — 1992б. — № 2 — С. 86.
- Мовчан Ю.В., Манило Л.Г., Смирнов А.И. и др. Каталог коллекций Зоологического музея ННПМ НАН Украины. — Киев: Зоомузей ННПМ НАН Украины, 2003. — 342 с.
- Мовчан Ю.В., Смирнов А.И., Щербуха А.Я. Редкие и исчезающие виды рыб северо-западной части Черного моря // 50 лет Черноморскому государственному заповеднику. — Киев: Наук. думка, 1978. — С. 88–91.
- Мошу А.Я., Гузун А.А. Первая находка ротана-головешки *Perccottus glenii* (Perciformes, Odontobutidae) в бассейне Днестра // Вестн. зоологии. — 2002. — № 2. — С. 98.
- Насека А.М., Дирипаско О.А. Новые рыбы-вселенцы в водоемах Северного Приазовья // Вестн. зоологии. — 2005. — № 4. — С. 89–94.
- Нікольський А.М. Визначник риб України. — Харків; Київ: Рад. селянин, 1930. — 136 с.
- Новицкий Р.А., Христов О.А., Кочет В.Н. и др. Аннотированный список рыб Днепровского (Запорожского) водохранилища и его притоков // Вісн. Дніпропетровськ. ун-ту. Біологія, екологія. — 2005. — 1, Вип. 13. — С. 185–201.
- Новицький Р.О., Білик С.В., Міщенко А.О. Перша знахідка пуголовки зірчастої *Benthophilus stellatus stellatus* на середній течії р. Самара в Дніпропетровській обл. // Вестн. зоологии. — 2006. — № 6. — С. 528.
- Овен Л.С., Салехова Л.П. К вопросу медитерранизации Черного моря // Гидробиол. журн. — 1969. — 8. — № 4. — С. 124–127.
- Опалатенко Л.К. Ихтиофауна бассейна верхнего Днестра. — Автореф. дис. ...канд. биол. наук. — Кишинев, 1967. — 26 с.
- Остроумов А. Определитель рыб Черного и Азовского морей // Вестн. рыбн. пром-ти. — 1896. — № 7/9. — С. 1–45.
- Паншин І. До іхтіофауни р. Дніпра в районі від Дніпропетровська до Нікополя // Зб. праць Дніпр. біол. станції. — 1931. — № 6. — С. 111–139.
- Паньков А.В. Перша знахідка бичка-кніповічії кавказького *Knipowitschia caucasica* (Pisces, Gobiidae) у прісних водах України // Вестн. зоологии. — 2007. — № 1. — С. 92.
- Пинчук В.И., Смирнов А.И., Коваль Н.В. и др. О современном распространении бычковых рыб (Gobiidae) в бассейне Днепра // Гидробиологические исследования пресных вод. — Киев: Наук. думка, 1985. — С. 121–130.
- Пинчук В.И., Ткаченко П.В. Рыбы морских акваторий // Вестн. зоологии. — 1996. — Отд. вып. № 1. Позвоночные животные Черноморского биосферного заповедника (аннотированные списки видов). — С. 5–14.
- Полищук В.В. Рыбное население низовьев Южного Буга в современных условиях // Всесоюз. совещ. по пробл. кадастра и учета животного мира: Тез. докл., ч. 3. — Уфа: Баш. кн. изд-во, 1989. — С. 367–370.
- Полищук В.В. Гідрофауна пониззя Дунаю в межах України. — Київ: Наук. думка, 1974. — 420 с.
- Полтавчук М.А. Рыбы малых рек правобережного Полесья УССР. Сообщ. 1. О видовом составе рыбного населения верховьев реки Припяти // Вестн. зоологии. — 1975. — № 4. — С. 9–15.
- Полтавчук М.А. Рыбы малых рек правобережного Полесья УССР. Сообщ. 2. Видовой состав рыбного населения правобережных притоков среднего течения Припяти // Вестн. зоологии. — 1976а. — № 1. — С. 38–44.
- Полтавчук М.А. Видовой состав рыбного населения правобережных притоков нижнего течения Припяти и среднего Днепра. // Вестн. зоологии. — 1976б. — № 4. — С. 73–77.
- Попа Л.Л. Рыбы бассейна р. Прут: Систематический обзор. — Кишинев: Штиинца, 1976. — 86 с.
- Пузанов И.И. Медитерранизация фауны Черного моря и перспективы ее усиления // Зоол. журн. — 1967. — 46. — № 9. — С. 1287–1297.
- Расс Т.С. Современные представления о составе ихтиофауны Черного моря и его изменениях // Вопр. ихтиологии. — 1987. — 27. — № 2. — С. 179–187.
- Расс Т.С. Ихтиофауна Черного моря и некоторые этапы ее истории. — Ихтиофауна севастопольских бухт в условиях антропогенного воздействия. — Киев: Наук. думка, 1993. — С. 6–16.
- Решетников Ю.С., Котляр А.Н., Расс Т.С. и др. Пятиязычный словарь названий животных. Рыбы. — М.: Рус. яз., 1989. — 735 с.

- Сабодаш В.М., Ткаченко В.А., Цыба А.А. Обнаружена популяция ротана *Perccottus glehnii* (Pisces, Odontobutidae) в водоемах Киевской области // Вестн. зоологии. — 2002. — № 2. — С. 90.
- Салехова Л.П., Гордина А.Д., Климова Т.Н. Ихтиофауна прибрежных вод юго-западного Крыма в 2003-2004 гг. // Вопр. ихтиологии. — 2007. — 47. — № 2. — С. 173-187.
- Салехова Л.П., Костенко Н.С., Богачик Т.А., Минибаева О.Н. Состав ихтиофауны в районе Карадагского государственного заповедника (Черное море) // Вопр. ихтиологии. — 1987. — 27. — № 6. — С. 898-905.
- Сахно І.І. Матеріали до вивчення риб р. Дінця // Наук. зап. Харк. пед. ін-ту. — Харків. — 1940. — Вип. 4. — С. 89-95.
- Световидов А.Н. Рыбы Черного моря. — М.; Л.: Наука, 1964. — 551 с.
- Северо-западная часть Черного моря: биология и экология. — Киев: Наук. думка, 2006. — 703 с.
- Сивохоп Я.М. Перші знахідки ротана (*Perccottus glehni* Dybowski) на Закарпатті // Тези студент. наук. конфер. сер. Біологія. — Ужгород, 1998. — № 3. — С. 44-45.
- Сластененко Е.П. Каталог рыб Черного и Азовского морей // Тр. Новорос. биол. ст. — 1938. — 2. — Вип. 2. — С. 109-149.
- Сластененко Ю.П. Матеріали до іхтіофауни р. Дністер та його головних допливів (в межах Кам'янецької округи) // Зап. Кам'янець-Подільск. наук.-досл. кафедри. — Кам'янець-Подільський. — 1929. — 1. — С. 45-69.
- Сластененко Ю.П. Матеріали до вивчення іхтіофауни горішньої та середньої течії р. Південний Буг. // 36. праць Дніпр. біол. станції ВУАН. — 1931. — № 6. — С. 75-89.
- Смерчинський Є. Риби Південного Бугу // Укр. мисливець та рибалка. — 1929. — № 1. — С. 75.
- Смирнов А.И. Новое место обнаружения некоторых бычков (Pisces, Gobiidae) в Днепре // Вестн. зоологии. — 1998. — № 5-6. — С. 102.
- Смірнов А.І. Антропогеннообумовлені зміни складу іхтіофауни Дніпра у районі Києва з середини ХІХ до кінця ХХ ст. // Вісн. націон. науково-природничого музею. — 2001. — № 1. — С. 142-146.
- Смірнов А.І. Сучасний склад іхтіофауни Молочного лиману Азовського моря // 36. праць Зоол. музею. — 2006. — № 38. — С. 23-33.
- Смірнов А.І., Ткаченко В.О. Характер іхтіорізноманіття як біотичний маркер опріснювання лиману Саситк (Кундук) // 36. праць Зоол. музею, 2007. — № 39. — С. 41-56.
- Сушкин П.П., Белинг Д.Е. Определитель рыб пресноводных и морских Европейской России. — Пг., 1923. — 155 с.
- Ткаченко П.В. Находка *Sparua auratus* (Perciformes, Sparidae) в северо-западной части Черного моря // Вестн. зоологии. — 2005. — № 2. — С. 89-90.
- Третьяков Д.К. Визначник круглоротих і риб УРСР. — К.: Вид-во АН УРСР, 1947. — 112 с.
- Турянин І.І. Риби карпатських водоем. — Ужгород: Карпати, 1982. — 144 с.
- Український правопис. — К.: Наук. думка, 2004. — 238 с.
- Фадеев Н.Н. Каталог водных животных, найденных в бассейне Сев. Донца и прилежащих местностях за период работ с 1917 по 1927 гг. // Тр. Харк. т-ва дослідників природи. — Харків. — 1929. — 52, № 1. — С. 7-23.
- Фауна України. Т. 8. Риби. Вип. 1 / Павлов П. Й. — К.: Наук. думка, 1980. — 352 с.
- Фауна України. Т. 8. Риби. Вип. 2. Ч. 1 / Мовчан Ю. В., Смірнов А. І. — К.: Наук. думка, 1981. — 428 с.
- Фауна України. Т. 8. Риби. Вип. 2. Ч. 2 / Мовчан Ю. В., Смірнов А. І. — К.: Наук. думка, 1983. — 360 с.
- Фауна Украины. Т. 8. Рыбы. Вып. 3 / Мовчан Ю. В. — Киев: Наук. думка, 1988. — 368 с.
- Фауна України. Т. 8. Риби. Вип. 4 / Щербуха А. Я. — К.: Наук. думка, 1982. — 384 с.
- Фауна Украины. Т. 8. Рыбы. Вып. 5 / Смирнов А. И. — Киев: Наук. думка, 1986. — 320 с.
- Худий О.І. Зміни в іхтіофауні різних ділянок Дністра під впливом антропогенних чинників // Гидробиол. журн. — 2002. — 38. — № 6. — С. 33-39.
- Хуторной С.А. Изменения видового состава и численности морской ихтиофауны у берегов Одессы за период 1996-2001 гг. // Структура, биоразнообразие и функциональная роль животного населения водных экосистем: Тез. І міжнарод. конф. — Одесса, 2001. — С. 53.
- Чепурнов В.С., Бурнашев М.С., Долгий В.Н. Материалы по фауне рыб северо-западной части Черного моря // Уч. зап. Кишинев. ун-та. — 1954. — 13, Вып. 1 (биол.). — С. 3-16.
- Червона книга України. Тваринний світ. — К.: Укр. енциклопедія, 1994. — 464 с.
- Чернай А.[В.]. Фауна Харьковской губернии и прилежащих к ней мест // Фауна земноводных и рыб. — Харьков, 1852. — Вып. 1. — С. 1-49.
- Шарлемань М., Татарко К. Словник зоологічної номенклатури. Ч. 2. Назви хребетних тварин (проект). — К.: Держ. вид-во України, 1927. — 125 с.

- Шнарвич И.Д. Рыбы советской Буковины. — Животный мир советской Буковины. — Черновцы: Изд-во Черновиц. ун-та, 1959. — С. 206–263.
- Щербуха А.Я. Українська номенклатура іхтіофауни України. — Київ: Зоомузей ННПМ НАН України, 2003. — 50 с.
- Щербуха А.Я. Іхтіофауна України у ретроспективі та сучасні проблеми збереження її різноманіття // Вестн. зоології. — 2004. — № 3. — С. 3–18.
- Щербуха А.Я., Шевченко П.Г., Коваль Н.В. и др. Многолетние изменения и проблемы сохранения видового разнообразия рыб бассейна Днепра на примере Каховского водохранилища // Вестн. зоол. — 1995. — № 2. — С. 22–32.
- Юревич Н. [П.]. До характеристики рибного населення водойм Вінницької округи // Журн. біо-зоол. циклу ВУАН. — 1933. — № 2. — С. 3–25.
- Янковский Б.А. Ихтиофауна Молочного лимана после его соединения с Азовским морем // Науч. докл. высш. шк. Биол. науки. — 1961. — № 3. — С. 44–47.
- Ярошенко М.Ф. Гидрофауна Днестра. — М.: Изд-во АН СССР, 1957. — 169 с.
- Belke V.G. Quelques mots sur la climat et la faune de Kamieniec-Podolski // Bull. Soc. Nat. Moscou. — 1853. — P. 410–487.
- Boldyrev V.S., Bogutskaya N.G. Description of two new species of tadpole-gobies (Teleostei: Gobiidae: *Benthophilus*) // Zoosyst. Rossica. — 2004. — **13**. — P. 129–135.
- Eschmeyer W.N. Catalog of fishes. — San Francisco: California Academy of Sciences, 1998. — Vol. 1–3. — 2905 p.
- Freyhof J., Kottelat M. Review of the *Alburnus mento* species group with description of two new species (Teleostei: Cyprinidae) // Ichthyol. Explor. Freshwaters. — 2007. — **18**. — N 3. — P. 213–225.
- Freyhof J., Kottelat M., Nolte A. Taxonomic diversity of European *Cottus* with discription of eight new species (Teleostei: Cottidae) // Ichthyol. Explor. Freshwaters. — 2005. — **16**. — N 2. — P. 107–172.
- Freyhof J., Naseka A.M. *Gobio delyamurei*, a new gudgeon from Crimea, Ukraine // Ichthyol. Explor. Freshwaters. — 2005. — **16**. — N 4. — P. 331–338.
- Freyhof J., Naseka A.M. *Proterorhinus tataricus*, a new tubenose goby from Crimea, Ukraine // Ichthyol. Explor. Freshwaters. — 2007. — **18**. — N 4. — P. 325–334.
- Froese R., Pauly D. (eds). FishBase. World Wide Web electronic publication, 2007. — www.fishbase.org, version (08/2007).
- Janko K., Vasil'ev V.P., Ráb P. et al. Genetic and morphjlogical analyses of 50-chromosome spined loaches (*Cobitis*, Cobitidae, Pisces) from the Black Sea basin that are morphologically similar to *C. taenia*, with the description of new species // Folia zool. — 2005. — **54**. — N 4. — P. 405–420.
- Kottelat M. European freshwater fishes // Biologia (Bratislava), 1997. — Suppl. 5. — 237 p.
- Kottelat M., Freyhof J. Handbook of european freshwater fishes. — Delémont, Switzerland: M, Kottelat J., Freyhof J., 2007. — 646 p.
- Nelson J.S. Fishes of the world (4 th edition). — Hoboken, New Jersey: J. Wiley &t Sons, Inc., 2006. — 616 p.
- Nordmann [A.] Prodrome de l'ichthyologie pontique // Voyage dans la Russie meridionale et la Crimée, par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie, executee en 1837, sous la direction de M. Anatole de Demidoff. T. 3. Observation sur la faune pontique. — Paris: Ernest Bourdin et Co, 1840. — P. 353–549.
- Nowicki M. Ryby i wody Galicyi. — Krakow, 1880. — 96 s.
- Pallas P.S. Zoographia rosso-asiatica... Petropolis, 1814 — **3**. — 428 p.
- Rathke H.H. Beitrag zur Fauna der Krym // Mem. sav. etr. Acad. Sci. St. Petersburg. — 1837 — **3**. — P. 309–354.
- Slastenenko E.P. Revue de la faune ichthyologique de la Mer Noire // Ann. Sci. Univ. Jassy. — 1936. — **22**. — P. 280–296.
- Slastenenko E.P. Les poissons de la Mer Noire et de la Mer d'Azov // Ann. Sci. Univ. Jassy. — 1939. — **25**. — P. 1–194.
- Vladykov V. Poissons de la Russie souscarpathique (Tschecoslovaquie) // Mem. Soc. Zool. France. — 1931. — **29**. — P. 217–374.
- Zawadski A. Fauna der galizisch-bukowinischen Wirbelthiere. — Stuttgart: E. Schwaizerbart Verlagshardlung, 1840. — S. 162–168.

Ю.В. Мовчан

РЫБЫ УКРАИНЫ (ТАКСОНОМИЯ, НОМЕНКЛАТУРА, ЗАМЕЧАНИЯ)

На основании анализа и учета современных ихтиологических сведений обобщены материалы многочисленных отечественных и зарубежных научных источников и собственные данные, касающиеся рыбного населения Украины. Внесены необходимые изменения в таксономию и номенклатуру миног и рыб, отмечены сомнительные виды, пересмотрены некоторые украинские и приведены русские и английские названия рыб. В водоемах Украины в общем рассмотрено 247 видов миног и рыб, которые относятся к 148 родам 65 семейств 23 отрядов и 3 классов. Отдельно упоминаются и некоторые другие рыбы, современные статус или существование которых в водоемах страны не являются четко определенными.

Ключевые слова: рыбы, вид, род, семейство, ихтиофауна, Украина.

Yu. V. Movchan

THE FISHES OF UKRAINE (TAXONOMY, NOMENCLATURE, REMARKS)

As based on an analysis and taking into account of the modern ichthyological data, the materials of numerous domestic and foreign sources and original data on the Ukrainian fish fauna are generalized. Certain changes are taken in the lamprey and fish taxonomy and nomenclature, some doubtful species are pointed out, some Ukrainian vernacular fish names are revised along with Russian and English names. Totally, the Ukrainian water bodies are populated with 247 lamprey and fish species belonging to 148 genera, 65 families, 23 orders and 3 classes. Some other fishes with recent status and existence in Ukraine not clearly determined, are mentioned separately.

Key words: fishes, species, genus, family, fish fauna, Ukraine.